Масс а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 14 май, 1974 шу. • № 58 (5334). Мах 2 кеп.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

«1974 шера юртбоахама продукташ чуэцилген кийчъелген Іалашдара ле дезарий хьакъехьа» соцам баьб КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон.

Ялат шиий ханнахьен тІехдикен чуэцар, ялат а кхыйола лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ а эцара план кхоачаши тІехкхоачаши яр, уж чуэцилген ца йойтилген Іалашдар духьа КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон союзни республикай Компартей ЦК-аш, Министрий Советаш, СССР юрта боахама Министерство, СССР мелиорацеи хин боахамен Министерство, «Союзсельхозтехника», СССР заготовкай Министерство, СССР кхачан промышленноста Министерство, СССР яйгача промышленноста Министерство, СССР дулхен шурийн промышленноста Министерство, парте краевой, областной, районни комитеташ, автономни республикай Министрий Советаши къахьегамхой депутатий моттигерча Советий исполкомаш, моттигера юртбоахама органаш, колхозий, совхозий, заготовительни организацей кулгалхой декхарийла баьб 1974 шера юртбоахама продукташ чуэцен кийчъен колхозаш, совхозаш, заготовительни транспортни организацеш шоай ханнахьа кийча хилга Іалашде.

СССР юрта боахама Министерствана а «Союзсельхозтехникана» а мукъа беннаб союзни республикай Министрий Советашца дагаьнначул тІехьагІа кябола ялаташ сихагІа чуийца дахара нийслуш долча хьалашка хьежжа 1974 шера мае — сентябре юрта боахама гІулакха къоастаяьча фондегІа ялаташ чуийлу комбайнаш телара ханаш хувца а хІаьта иштта бахийтанза ца боалаш хилча ялаташ чуэцача юкъагІа кхыча союзни республикашкара Казахски ССР-е опытни комбайнераш ахийта а.

Якейтанза ца йоалаш хилча «Союзсельхозтехникана» бокъо еннай СССР юрта боахама Министерствацеи союзни республикай Министрий Советащцеи дагаьнначул тІехьагІа «Трансельхозтехника» транспортни предприятей автоколоннаш юртбоахама продукташ чуэцен кийчъен цхьан союзни республикера кхыча союзни республике хьежае. Ялаташ чуэца юрта боахама къоастаяь грузовой автомобилаш ханал хьалха дІайохьийтилга Іалашде деза СССР Госснабо.

Транспортни юртбоахамен машиностроене Министерство а ялаташ чуэца техника кийчъеш йола вож министерстваш а ведомстваш а декхарийла я къоастаяьча фондий чотах из юрта боахама ханал хьалха дІайохьийтилга Іалашде.

Ялаташ цІендеча агрегаташтеи ялаташ цІендеча-докъадеча комплексаштеи оборудовани, грузовой автомобилашта шинаш, хІаьта иштта тракторашта, автомобилашта, комбайнашта, йол хьоккхачеи кхычеи юртбоахама машинашта запасной оатхалаш арахецача министерстваштеи ведомстваштеи тІадиллад уж ханал хьалха кийчъелген дІайохьийтилгеи.

Колхозаштеи, совхозаштеи, СССР заготовкай Министерства предприятешта а организацешта а кхы тІа а машинаш, оборудовани, метизаш, металл, кхыйола материалаш хьожаю.

Юрта боахамен хин боахамен, юрта гІирсаш хьалдара, ялаташ дІачуийдеча, ялаташ чакхдоахача а кийчдеча а организацешта эшача гІулакхашта хьожаяьча фондий чотах ханал хьалха дІаяхьийта лерхІ гІишлойи хьуни материалаш, электрооборудовании кхыйола промышленни продукции.

Союзни республикай Министрий Советаш, СССР юрта боахама Министерство, СССР мелиорацеи хин боахамен Министерство, СССР заготовкай Министерство, «Союзсельхозтехника» декхарийла я 1974 шера ялаташ чуэцара хьожаяь материальни ресурсаш тешаме кхоелга Іалашде.

Союзни республикай Министрий Советаштеи СССР заготовкай Министерстваней тІадиллад колхозаши совхозаши пачхьалкхенна ялаташ дІателара ялаташ дІачуийдеча предприятешта тІачІоагІъелга, диййнахьа а бус а болх бе безаш хилар теркал а деш, ялаташ хьачуувзара графикаш оттаелген чІоагІъелген. Ялаташ хьачуувзача кулгалдарай автотранспортах пайда дикагІа эцарах районашка, областашка, краяшка, республикашка оперативни диспетчерски группаш вІашагІйоххилга, деза мукъаш кхухьа автомобилаши автопоездаши сихагІа оэилген йоассаелген Іалашдара чакхлахаиза даргдоаца гІулакхаш ялаташ дІачуийдеча предприятешка чакхдоахилга. Ялата дикал шиий ханнахьеи нийсен къоастаелга Іалашдар духьа ялаташ дІачуийдеча предприятей технико-химически тІахьожама отделаш эшшача боараме лаборанташца Іалашъелга.

Союзни республикай Министрий Советашта мукъа беннаб 1974 шера ялаташ чуэца чІоагІъяьча перечинагІа цхьайолча министерствай ведомствай автомобилашкара дІаийккхача шоай водительски состав а ремонтни средстваш а тІехьа ерригача предприятей, учреждений организацей грузовой автомобилаши бортовой автоприцепаши хьежае а хІаьта иштта дІахьежаеш йола автомобилаш автомобильни боахамашта, совхозашта, колхозашта тІачІоагІъяра порядок, цу автомобилех автоколоннаш вІашагІъеххарен автомобилаш запасной оатхалашца, ремонтни средстващца, мехкдаьтта продукташца Іалашъярен порядок увттае а.

Данза даргдоацаш лаьрхІад ялати кхыйола юртбоахама продукташи хьачуувзача хана грузовой автомобилача диййнахьа а бус а болх бергбола гІулакх вІаштІехьдоаккхилга. Цу гІулакха союзни автономни республикай Министрий Советаш, крайисполкомаши облисполкомаши декхарийла я ялаташ чуэцара ерригa автомобилаш, цхьан автомобила шишша шофер хургволаш, водительски составаца Іалашъе, нагахьа санна эшаргхуле халкъа боахама кхыча доакъошкара шоферашта а кхувлаш.

Союзни республикай Министрий Советашта бокъо еннай нагахьа санна производствана эшаш моттиг хуле 1974 шера комбайнаш тІара ялат хьяувзачеи ялаташ дІачуийдеча пункташка дІачутелачеи болх беш йолча автомобилаш тІа шоферий помощникаш (автомобилаш лехка бокъо йолаш бола) лелабе совхозаштеи пачхьалкхен кхыча юрта боахама предприятештеи мукъа бала. Шоферий помощникий къахьегамах тела мах шофера эцача алапех 80 процента боараме ба.

Ялаташ чуэца хьожаяь грузовой автомобилаши бортовой автоприцепаши машиннаькъа тІа гІолла дІаяхьийтарга бода мах дІатакхара порядок оттаяьй. Ялат хьаувзарах, цу даькъе ялаташ дІачуийдеча гаьнарча предприятешкара наькъа йисте ядача предприятешка ялаташ хьаувзарах а, даьтта доахача культурай ги, шекара свекла, боамби, 1974 шера хьаьнна кхыйола юртбоахама продукташ а хІаьта иштта силосни масса а хьаувзарах, керттера болх беча моттигера ханна болх беча моттиге дІакхаччалцеи юхакхаччалцеи шофераша баьча наькъах автомобилий даьццеи шоферащцеи еча расчетий порядок 1973 шера хиннар йитай.

Ялат а кхыйола юртбоахама продукташ а, хІаьта иштта силосни масса а хьаувза командировке бохийтача автомобильни боахамий шоферашта, ремонт еча болхлошта, механикашта, автоколоннай начальникашта, диспетчерашта юкъерча алапех 75 процент дус цар командировке болаш мел йоаккхача хана, цхьабакъда керттера болх беча моттигерча цар тарифни ставкал лохагІа доацаш. Уж ахчаш предприятеша, учреждениеша, организацеша цу болхлоша керттера болх беча моттиге шоай средствай чотах дІатокх. Цунца дувзаденна командировке бохийтача болхлошта суточни квартирни телац.

1974 шера хьадаьнна ялати кхыйола юртбоахама продукташи хьаувзача деза мукъаш кхухьача автомобилаш тІа а прицепаш тІехьа йолча автомобилаш тІа а (автопоездаш тІа) болх беш болча шоферашта кхы тІа преми тела оттаяьй тарифни ставках 25 процент. Премий хІара сменагІа баьча балхах хьахиннарашка хьежжа лу, нагахьа санна балха ха мелйІаьхъяь оттаяьяле а, цу юкъагІа сменни задании кхоачашъяьяле.

Премеш тела оттаяьй ялати шекара свеклаи хьачуувзача шин сменагІа болх беш болча шоферашта (цхьан автомобила тІа ши водитель) деннеи бийсаннеи 20 сахьатал кІезигагІа йоацача хана автомобилаша хадданза болх белга Іалашдарах тарифни ставка 20 процента боараме, хІаьта СибаргІеи, Урала, Лохерчеи Юкъерчеи Волга районашкеи Казахски ССР целинни районашкеи ялат хьачуувзача болх беш болча шоферашта — тарифни ставка 40 процента боараме. Премий деннеи бийсаннеи баьча балхах хьахиннарашка хьежжа лу, нагахьа санна деннеи бийсаннеи оттаяь задани кхоачаш яьяле, автомобиль вІаштІехьа а йолаш дІахорча деннеи бийсаннеи болх бергболаш дІа а еннаяле.

Союзни республикай Министрий Советашта мукъа беннаб 1974 шера колхозашкеи совхозашкеи балхаш геттара сихденнача хана цига болх бе промышленни, транспортни, кхыча предприятешкара, учреждениешкареи организацешкареи водительски состав а тІехьа тракторашиавтобензовозаши, хІаьта иштта трактористашмашинисташ а кхыбола механизатораш а шофераш а ахийта, царна оттаяь плановий заданеш кхоачашъяра эз а дергдоацаш.

Болх бе безача моттиге кхаччалца техника дІаи юхеи яхьарцеи уж болхлой дІаи юхеи бигарцеи дувзаденна дІабаха мах шоай ахчаи чотах дІатокх уж болхлойи техникаи колхозашкеи совхозашкеи болх бе хьожаяьча предприятеша, учреждениеша, организацеша.

Къахьегамен алапеи дешашта йолча СССР Министрий Совета, Пачхьалкхен комитета тІадиллад ВЦСПС-аца цхьана 1974 шера колхозашкеи совхозашкеи балха бохийтача трактористий-машинистий, кхыча механизаторийи шоферийи къахьегамах 1973 шера хиннача условешка хьежжа мах луш хиларах дІакхетабелга.

Ялаташи ялатабобови культураши, цкъа дІайийча дукха шерашка тІаювлача баьций фу, лен-долгунец, силосни культураш чуэцача комбайнаш тІа болх беча совхозийи пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи трактористашта-машинисташта, комбайнерашта, комбайнерий помощникашта, шоферашта материальни поощрени ергйола гІулакхаш белгалдаьд. Боахаме увттаеш йола сезонни норма кхоачашъярах, хьувкъам дикеи ца бойташи цар чуийцабале, мах боацаш белггаларча боараме ялат лу царна. Совхозашеи пачхьалкхен кхыча боахамешеи ялат дІателара нормаши порядоки союзни республикай Министрий Советаша увттаю.

Совхозийи пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи директорашта мукъа беннаб совхозашко массаза а болх беча болхлошка а хІаьта иштта лохехьа цІераш йоаха культураш чуэца боалабаьча болхлошка а алапе чотах, плановий маьхах, цхьабакъда розничний маьхел езагІа йоацаш 1974 шера 10 процентага кхаччалца коартолаш, баьцадаараш, сом, комсаш, комараш йоха.

1974 шера ялаташ чуэца кхыча республикай, краяй, областий колхозашкеи совхозашкеи болхача комбайнерашта, трактористашта, трактористашта-машинисташта ханна болх бе болхача дІакхаччалцеи юхакхаччалцеи наькъага бола мах а хІаьта иштта наькъагІа болхаш яьккхача ханеи е совхозе, колхозе дІакхаьчача хьалхарча кхаь диййнахьеи юкъера алапи а лу.

Цу механизаторий къахьегамах боагІа мах совхозашка дІател цу совхозашка лелаеш йолча нормашкеи расценкашкеи хьежжа. Комбайнерашта, трактористашта, трактористашта-машинисташта шоаш керттера болх беча моттигера йидеча юкъерча алапех 75 процент тел. Уж ахчаш предприятешеи организацешеи шоай чотах механизаторашта цар керттера болх беча моттигера дІателаш а да, алапе фонда юкъехьош а дац, хІаьта колхозашкара ухийтача механизаторашта — механизатораш дІабохийтача союзни республикай бюджеташкара, ялаташ чуэца бахача боахамашка уж балха боахкача моттиге. Цунца дувзаденна командировке бохийтача механизаторашта суточни квартирни телац.

Колхозашта могадаьд командировке бохийтача механизаторий къахьегамах совхозашка лелаеча нормаегІеи расценкаегІеи мах телга.

Колхозашкара бахийтача механизаторашта алапел совгІа надбавка тел специальностагІа баьча балха стажага хьежжа керттера болх беча моттиге оттадаьча боарамегІа. Из надбавка дІател ялаташ чуэца бахкийта уж болх беш боахкача боахамаша.

РСФСР Министрий Советаи Казахски ССР Министрий Советаи бокъо еннай РСФСР-ен Казахски ССР-ен целинни районашка ялаташ чуэцаш беча балха сезонни нормаш кхоачашъяьча комбайнерашкеи комбайнерий помощникашкеи карарча ахчаи чотах пачхьалкхен закупочни маьхагІа 10 центнерага кхаччалца ялат доха колхозашта, совхозашта пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятешта мукъа бала, хІаьта сезонни норма кхоачаш ца яьча комбайнерашкеи комбайнерий помощникашкеи кІезигагІча боараме, совхоза директора е колхоза правленена хеттача тайпара, комбайнаш тІа болх баь сезонни норма кхоачашъярга хьежжа дохкалда ялат.

Союзни республикай Министрий Советашта мукъа беннаб 1974 шера, нагахьа санна эшаш моттиг хуле, боахамий кулгалхошца дага а яьнна, городашка, болхлой поселкашка, юрташка баха болх булургбола нах юртбоахама балхаш тІа а ялаташ дІачуийдеча предприятешка болх бе а ахийта.

1974-ча шера юртбоахама балхаш тІа а ялаташ дІачуийдеча предприятешка болх бе а ухийтача болхлоштеи гІулакхерча нахаи укх соцамга хьежжа керттера болх беча моттигера нийдеча бетта юкъерча алапех 50 процент тел. Уж ахчаш болхлошеи гІулакхерча нахеи керттера болх беча моттиге предприятешеи организацешеи шоай чотах тел. Цунца дувзаденна юртбоахама балхаш тІеи ялаташ дІачуийдеча предприятешка балхаш деи ухийтача болхлоштеи гІулакхерча нахаи суточни квартирни телац.

Совхозийи пачхьалкхен кхыча предприятейи директорашта мукъа беннаб 1974 шера кийчдаьча гІожача доакъарийи силосеи белггалара дакъа йол, ча чуэцаш, силос кийчъеш боахкача болхлошта, кхы тІа а къахьегамах мах балар лоархІаш, тела а (мах боацаш) шоай цІагІа доахаи долаш болча совхозийи пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи массазарча болхлошка плановий маьхах йоха а.

Колхозашта могадаьд укх соцамагІа совхозийи пачхьалкхен кхыча юрта боахама предприятейи болхлошта оттадаь поощреней дерригa тайпаш юкъедоалладелга.

СССР Госбанкана тІадиллад, къаьстта моттиг нийсъелча, 1974 шера 1 ноябре кхаччалца финансови халонаш ханна тІаэттача цхьайолча колхозашта, совхозашта, кхыча юртбоахама предприятештеи организацештеи запасной оатхалийи ремонтни материалийи, мехкдаьтта продуктай, машинно-тракторни парканеи грузовой автомобилаштеи ремонт еши техническийи гІулакх деши даьча балхех боагІа мах дІатакхара, минеральни удобренеех, гербицидех, ядохимикатех боагІа мах дІатакхара, цхьайолча кхыча эшача гІулкхашка дІадахийтара лоаццача ханна лаьрхІа кредит а хІаьта иштта йиззача боахама расчета тІа яьхача цхьайолча колхозашта, совхозашта, пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятешта, ялаташ чуэцача техниках боагІа мах дІатакхара, СССР Госбанка ссудаегІа ха тІехъяьнна доаллаш декхар дале а. ЙІаьххача ханна лаьрхІа кредит а телга. Цхьайолча колхозаштеи пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятештеи, къаьстта моттиг нийсъелча, 1974 шера дІаяхийта оттаяьча капитальни вложеней боарамел совгІа 1974 шера ялаташ докъаду пункташ, тІера дІакъайла хьатташ, ялаташ чулоаттаду отараш, ялаташ лоаттаду майдаш хьалъяра йІаьххача ханна лаьрхІа кхы тІа а кредит телга.

Ялаташ дІачуэцара ханаш лоацъяр духьа РСФСР Министрий Советаи Казахски ССР Министрий Советаи бокъо еннай ялаташ дІачутела доладелча денз 1974 шера 1 декабре кхаччалца целинни лаьттай районашкарча ялаташ дІачуийдеча пункташка ялаташ тІадувташи, Іодоассадеши болча болхлой-грузчикий къахьегамах 50 процент лакхъяьча расценкагІа мах тела, нагахьа санна цар диййнахьара норма кхоачашъяьяле.

Союзни республикай Министрий Советашта тІадиллац СССР юрта боахама Министерствацеи йоагІ - йоагІача профсоюзий республикански советащцеи дагаьнначул тІехьагІа 1974 шера хьадаьнна ялати кхыйола юртбоахама продукташи чуэцачеи тІаозачеи юкъагІа юрташкарча районашта е районий группашта, хІаьта иштта областашта, краяшта, автономни республикашта тела хІара 10 диййнахьа баьча балхах хьахиннарашка хьежжа автоколоннаштеи кхыча транспортни подразделенештеи телаш йола ахчаи премеш а тІехьа карара кара тела ЦІе байракхаш оттаелга.

Союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, райкомашта, промышленни предприятей партийни организацешта тІадиллад шефство лелаеча хьисапе ялаташ чуэца техника, элеватораш, ялатий складаш тоаеча, 1974 шера юртбоахама культураш чуэца кийчо ечен чуэцачеи промышленни предприятей оагІонгахьара колхозашта, совхозашта, ялаташ дІачуийдечеи ялаташ чакхдоахачеи предприятешта новкъостал дергдола гІулакх вІаштІехьдоаккхилга.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи соцам тІа белгалдаь кхыдола гІулакхаш а да 1974 шера юртбоахама продукташ чуэцилген Іалашъелген шиий ханнахьа кийчо а яь дика чакхдаккхара.

* * *

КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон хьакхайкадаьд партийни, советски, юртбоахама, профсоюзни, комсомольски организацеша, колхозашеи, совхозашеи, промышленни предприятеша а транспортни организацеша а ялаташ ца дойташ чуэцилга, эшшача боараме доакъараш кийчделга, пачхьалкхенга ялати кхыйола юртбоахама продукташи йохкара халкъа боахама планаши социалистически декхараши кхоачаши тІехкхоачаши делга Іалашдара долла хІама дергдолгах шоаш дог тийша хилар.

ЦУНГАРА ХЬОКХАМ ЭЦ

— Ферме болх бе безам баса, — аьлар цкъа Яхас.

— Низ дІакхоачаргбий хьа, могаргдий хьона? — хаьттар нанас.

— Могаргда, хІана могаргдац сона, — жоп делар Яхас.

Иштта Грозненски района «Ермоловский» совхозе болх бе йолаелар. Эттара хьалха Іаьсий леладеш хилар. Шийна могар, низ дІакхоачар дора Іасилгашта мамогга дукхагІа дулх тІакхетийта, уж унахцІена долаш хилийта гІерташ. Хьалхарча хана балха тІа дерригa а шийна хеттача тайпара дика карагІдалацар. Балха говзал карагерзаяра новкъостал де саг эшар. Из саг хилар Яхийна совхоза ветеринарни лор Бахчеванова Мария Дмитриевна. Хьабеш бола болх бокхача безамца белга, хІаьта балха опыт йоацандаь Яхийна дерригa а дика карагІ ца доалилга гуш йола Мария Дмитриевна пайданерча хьехамашца, гІуладхаца новкъостал де йолаелар къонача Іаьсий леладечунна.

Кастта кхета йолаелар Яха Іаьсий леладечун балха говзала къайленех. Цунна цхьана хоалуш лакхделар хьокхамаш а. План 600 грамм йолча диййнахьеи буси хІара Іасилга 800 грамм цулх тІакхетийтар.

ДикагІйола Іаьсий леладархо комсомоле хьаийцар. Цу гІулакхо кхы а совбаьккхар Яхий къахьегамцара безам. Толамца шийи декхараш кхоачащ а деш къонача хьайбаш леладеращца балхаца бувзам болча, кхыча темаех йола беседаш чакхъяха, кхыбола общественни болх бе кхойора.

Дукха доахан да «Ермоловский» совхозе. Царех наггахьа мара етт баа Кадырова Яхас Іасилг долча хава денз хьалкхеца беш. Іаьсий леладеш ферме болх беш хиннача юкъа 2300 совгІа Іасилг хьалкхедаьд цо. Дукхача шерашка хьаьнала къахьегарах лакха правительственни совгІат «Знак Почета» орден елар Кадырова Яхийна.

Пхи шу хьалха дар из. Яха хиннача бригаде керда доахан доаладир. Газимаева Дешийга леладе дІаделар уж. Цхьабакъда шийи декхараш во кхоачашдора Дешис, ладувгІацар шийна деча хьехамашка. Цудухьа кІезига йоаккхар шура. Цу гІулакха чІоагІа раьза яцар Яха.

— Цу доахангара хьайга дукхагІа шура йоаккхалургъяьнна хете дІа а ийце леладе уж, — аьлар цкъа Яхийна эгІазъяхача Дешис.

— Хьа а эаргда, хІаьта царгара Іа йоаькхачул дуккха дукхагІа шура яккха йиш йолга хьона гойтарг а да, — жоп делар Яхас.

Ше аьннар кхоачаш а дир комсомолкас. Доаханна Іунал делга тоа а даь хьалха хинначул шозза дукхагІа шура йоаккхаш къахьега йолаелар.

Пхийтта шу да Кадырова Абдурашида Яха хьайбаш леладеш йола. Цу юкъа цхьоалагІча класга хьайбаш леладар хиннай цох. ХІанз ше болх беча ферме партгруппорг я коммунистка Яха. Цул совгІа юрта Совета, районни Совета депутат а я.

Керда резерваш лехаш уж балха юкъехувлаш шийи къахьегама хьокхамаш лакхдара халдаиза йолкхо ю Яхас. ХІаьта из гІулакх карагІ а доадунна. Иштта, 1972 шера хІара кхоабача Іаттагара юкъера лаьрхІача 3500 килограмм шура яьккхар Яхас, хІаьта соахка — 3960 килограмм. Из толам баккхарах, 1972—1973 шерашка Іан замалахьа хьайбай продукци йоаккхилген кийчъелген алсамдаккхар духьа яьржача Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе а яха дика къахьегарах Октябрьски Революце орден елар Кадырова Яхийна.

ИйслагІча пятилетка диъагІча, къоастамбеча шера хІара кхоабача Іаттагара 4000 килограмм шура яккха социалистически декхар тІаийцад доаркас.

Я. ЦУЕВ.

СУРТА ТІА: Кадырова Яха.
Автора сурт.

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Пятилетка диъагІча, къоастамбеча шера доккхий социалистически декхараш тІаийцад республика хьайбаш леладеча фермай коллективаша. ХІара кхоабача Іаттагара шера 2080 килограммал кІезигагІа йоацаш шура яккха лаьрхІад цар.

1974 шера дІабахача биъ бетта баьча балха итогаш яьй республика фермашка. Юкъера лаьрхІача хІара кхоабача Іаттагара 612 килограмм шура яьккхай. ДІадахача шера цу ханаца нийсдича 53 килограмм дукхагІа я яьккха шура. Цунца цхьана ала деза, Грозненски, Надтеречни, Сунженски, Шалински, районашка хьайбай продуктивность лакхъенналга.

Къаьстта чІоагІа лакхъеннай хьайбай продуктивность Шелковской района боахамашка. Укхаза юкъера лаьрхІача хІара кхоабача Іаттагара 756 килограмм шура яьккхай. Иштта дика да Наурски боахамашкара хьокхамаш — 699 килограмм.

Цунца цхьана юкъера лаьрхІача республике яьккхачул кІезигагІа шура яьккхай Назрановски, Малгобекски, Ачхой-Мартановски, Шалински районашка.

Деттача доахана продуктивность лакхъе торо хилара тешал ду хІанзалца пайда ца ийцача резерваша.

Укх шера дІабахача биъ бетта Шалински района колхозашка хІара кхоабача Іаттагара 725 килограмм шура яьккхай, хІаьта совхозашка 520 килограмм мара яьккхяц. Хьайбай боахам дегІабоалабара цу района колхозашкеи совхозашкеи цхьатара хьалаш да.

Нагахь санна «Атагинский» совхозе юкъера лаьрхІача хІара кхоабача Іаттагара яьккха шура 740 килограмм, «Ермоловский» — 843 килограмм, № 3 йолча сомий-баьцадаарий совхозе — 768 килограмм яле, «Лермонтовский» — 588 килограмм, «Горячеисточненский» — 466 килограмм, «Экажевский» — 466 килограмм мара яц.

Оарцдаккха дезаш хІама да Назрановски, Ачхой-Мартановски, Грозненски районашка апреле шура кІезигъялар.

ХІанз хьайбаш ара дажа дІалахка ха хьатІакхаьча йолаш шура дукхагІа яккха торо я вай. Цу гІулакха уйла тІайохийташ пайда эца беза эрий баьцаш тІаяьннача цонехи доакъара дІайийнача культурехи.

1974 ШЕРА 1 МАЙ ТІАКХОАЧАШ ХІАРА КХОАБАЧА ІАТТАГАРА ЯЬККХА ШУРА

Районаш	
1. Ачхой-Мартановски	565
2. Грозненски	626
3. Гудермесски	659
4. Малгобекски	578
5. Надтеречни	489
6. Назрановски	530
7. Наурски	699
8. Сунженски	566
9. Урус-Мартановски	627
10. Шалински	581
11. Шелковски	756
Колхозаш	643
Совхозий объединени	563
Садоводства трест	673
«Пищепром» трест	873
«Чечингушвино» объединени	575
«Консервплодоовощ» объединени	803

ОБЛСОВПРОФА ПРЕЗИДИУМЕ

ЛОАРХІАМЕ ДЕКХАРАШ

Укх деношка Нохч - ГІалгІай облсовпрофа президиума заседани хилар. Цига дийцар «Эрий даьла лаьтташ карадерзадаь 20 шу дизара хетаяь Алма-Ате хиннача торжественни заседане КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара хьадоагІача профсоюзий декхарех» яха доШ.

Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхоша дег тІара раьза хиннa тІаийцар мехка экономике карагІдаьннача хІамашта кІоаргга анализ еш, таханара КПСС ЦК аграрни политика керттера лостамаш хьадовзийташ, дІахо йодача хана халкъа боахам айбара лоархІам болеи бехктокхамеи декхараш хьалхашка оттадеш, балха стиль эргаяьккха тоаяра даьой КПСС арахьарча политика толамаши хьагойташ дола Л. И. Брежнева къамаьл.

Юртбоахамеи заготовкайи болхлойи гІулакхерча нахеи, кхачан промышленноста болхлой профсоюзий областнойи районнийи комитетешта, профсоюзий городскойи районнийи Советашта юрта къахьегамхошта юкъе шерра организаторски агитационно - пропагандистски болх боаржабе могадаьд. Цу гІулакха лаьрхІа производственни коллективашка, клубашка, нах бахача цІеношкеи культура цІеношкеи, цІе уголокашка КПСС аграрни политиках лаьца беседаши, докладаши, лекцеши ешаргйолаш я.

Профсоюзно - боахама активай юкъарча собранешка кІоаргга анализ еза дІахо йодача хана юртбоахама производство айяра профсоюзни организацеша даьчун, хІара къахьегама коллективе вІаштІехьа а яьккха вахаре чакхъяккха еза нов. Л. И. Брежнева къамаьла тІа белгалъяь положенеш кхоачашъяра тІаперзадаь долча хоадамболча де деза рий план.

ЛАЬТТА ХЬАЬНДЕ ДЕЗА

Юрта боахама культурай хьувкъам лакхбара агротехнически мероприятеех лоархІамечарех да удобренеш товсар. Из кхета а деш республика механизатораша 1974 шера кхашка 800 эзар тонн органически удобренеш дІаоза декхар тІаийцад.

Укх шера дІабахача биъ бетта республика совхозашеи колхозашеи кхашка дІа а эза лаьттах дІаяьй 696 эзар тонн органически удобренеш, из шера планах 87 процент я.

ДІадахача шера цу хана дІаэзачунца нийсдича 200 эзар тонн дукхагІа я из. Кхай хьувкъам лакхбара дика йоакхо елга гуш да Малгобекски, Шелковской, Ачхой - Мартановски районий боахамашка. Цар дуккха тІехкхоачашъяьй кхашка удобренеш дІаозара шера план.

Шера планагІа кхашка 59 эзар тонн дІаоза езача Шелковской района боахамаша хІанзале 68 эзар тонн органически удобренеш дІаэзай. Дика къахьийгад удобренеш дІаэзаш Сунженски, Назрановски, Грозненски районий механизатораша. Цу районий боахамаша шера задани 90—92 процент кхоачашъяьй. ХІаьта укх шера гурахьа кхы а кхо дилла дезаш ма дий уж боахамаш. Гурахьа ялат чуийцачул тІехьагІа цар торо хургья план тІехкхоачашъе.

Пхьабакъда, цу лоархІамерча гІулакха е йоагІача тайпара йоакхо ца ю районаши боахамаши кІезига дац. Шера планагІа кхашка кхо дІаозар 40 процент мара кхоачашдаьдац Надтеречни, Ножай - Юртовски, Веденски районашка.

Белгалдаккха деза, вай республика боахамаша кхашка дІаэзача органически удобренеех дукхагІа яр хий декхача лаьтташ тІа йиллалга.

ДЫНА ДУХЬАЛАРА САККХЕТАМ ЛАКХБАРА

КПСС райкома политически дешара кабинето, юххьанцарча партийни организацеша, методически советаша бокхха тергам тlабахийтар политически дешара системе lилма атеизма дешаш кlоаргагlа lомадара, парте обкома Х-чей райкома XIII-чей пленумий решенеща маяххара деша багlараштa атеистически кхетам балара. 148 саго дийшар «материалистически мировоззрени хьахилара дынах юхедисараш дlадахара накъкъаши» яха проблема lомаеча ихе теоретически кружоке. Цул совгlа дешара планаш тlа оттадир районе бахача наха атеистически кхетам балара хlанз хьалхашка латта деккараш.

Дынах тешаш болча наха юкъе цар болх беча а уж бахача моттигашка а атеистически кхетам балара партийни организацеша юкъеувз деша багlарех дикагlа кхетараш. Цари пропагандисташен гlо а деш атеистически темаех йола сайренаш, беседаш ю, лекцеш еш дешара заведенешкен производственни коллективашкен. Цlагlарча лекторешка беш бола атеистически болх дикка тоабе а lилма атеизма тайп-тайпарча темаех йола лекцеши доклыдаши кийчъяра цар кулгалхошта гlо де а вlаштlехьдаьннад цхьайолча партийни организацей.

Пропагандистий районни семинаре хьехаш бу дувцаш долчун тема йоввийтара ладувгlаргий теркам керттерча даькъе малагlча дешашта тlабахийта беза, реферат мишта кийчъе еза, малагlча литературах, гойтара пособеех пайда эца беза, дlахойташ. КПСС райкома политически дешара кабинетой методически советой цхьаболча дикагlча лекторий - атеистий балха опыт вlашагlтохаш гlулакхаш ду. Из опыт ювц районни газета тlа, моттигерча радио чу. Масала, иштта яр «lилма атеизма лардаш lомаю», «Шарlата законех доала зезихараш санна а кхьйола а материалаш.

Дика болх бу № 2 йолча юкъерча школа семинарски группас (пропагандист С. М. Арсельгов). Цига дешаш бараша цlенхаштта lомаду lилма атеизма дешаш. Занятешка къамаьл деш цар дийцар бахача наха юкъе хlанз а цхьабарий дlаяхача замах юхедисарийн националистическия уlлаш хилар бусалба дын тlера хьадоагlаш хиларах. Цар яьхар кхы тlа хьалдузаш пропагандиста белгалдаьккхар моллагlча а дыно, къаьстта ислама, тайп-тайпарча къамех бола нах вlашагlкъестабеш а халкъий доттагlалан вошалан чlоагlа новкъарло еш а хилар. Бусалбаштен бусалба боацараштен юкъе моастагlал увттадеш исламо йоаржаю къамаш барт боацаш даха деза яха, пролетарски интернационализмана кийрадоаха уйлаш.

Хаьдда дола масалаш а доаладеш семинарски группе деша багlача А. Х. Черныха, М. Х. Ужаховас, М. Студеникинас, А. Х. Газдиевас дийцар бераштa кхетам балараи цар дай-ноаной lилман санхетам лакхбараи шоаш занятешка lомадаьр чlоагlа накъадоалаш хиларах.

Семинарски группас тlадилларах цига дешаш волча Ю. И. Леньшина йир «Тамаш йоаца тамашаш» яха атеистически сийре. Цига дешархоша шоаш химически опыташ йир, дына догмашта духьаларча, тешаргволча материала тlа йоккха йоаца доклада яйир, хоамаш дир.

ДlАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГlУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

С. М. Арсельгова районе хулача мероприятешка, болхлой коллективашка, берий-даьштаноаноашта хьалхашка еш ю язъяь «Деззале атеистически кхетам балар» яха реферат.

Семинарски группе дешабагlараша арадоах «Атеист», «Химик» яха пенгазеташ. Цар хьа а даь хьалтехад «Хьакъало харцду» яха дына духьалара стенд.

Дешабагlараштa меттел цхьадолча даькъе бахача наха а атеистически кхетам лун я № 3 йолча юкъерча школера семинарски группа (пропагандист цу школа директор Д. Ш. Беркен-Хаев). Группа пропагандист йоккха опыт йолаш ва, lилма атеизма пропагандистий республикански семинаре шин балха опыт ювцаш къамаьл дир Д. Ш. Беркен-Хаева. КПСС РК политически дешара кабинето вlашагlтох цун опытацара тоъашагlдар. Хlаьта группе дешабагlараша бахача наха юкъе уж баххача кхетама болх бу.

Дукха ха йоаццаш группе хилар «Общественни вахар дыно яхачох довзар lилма духьала да» яхача темагlа йола аргlанара занятии. Цига доклад йир пропагандиста Д. Ш. Беркен-Хаева. Дешангlача Ахриевас «Вай ханарча хьалашка исторически материализм дегlаахари дыно яхачоа духьал лоаттабеча къовсаме цун бола лоархlами» яха реферат йир. К. Х. Марзиева дийцар «Общественни вахара дешаш дыно харцахьа дувцаш хиларах», М. С. Дидигова — «Бусалба дын денойн обряднийн чулоацамах а цар деча зенах а». Уж рефераташ ювцаш Назране бахача наха юкъе цlагlарча лекторешка, дешадагlача берий дай-ноаной болх беш болча коллективашка къамаьлаш де могадир деша багlараштa.

Пропагандиста а дешабагlараша а доклада тlея рефераташ тlеп дувцарех пайда а здаш бахача наха атеистически кхетам лу тlалгlай меттала. Цу тайпара болх бу Пой-Юртарчен Гамурзиевски юкъерча школай, тубдольница коллективашо а. Хlаьта районa еррига а школашка болх беш я «Атеиста» уголокаш.

Районa промышленни предприятешкен совхозашкен болх беш йолча комсомольски дешара 10 политкружоке боккха теркам тlабохийт кагийча нахаи мехкараштен атеистически кхетам балара. Дына духьалара кхетам балара болх дика бу «Назрановский» совхоза парткома член, къьцара коммунист Шадыжев Махьмад пропагандист волча кружоко. Кагирхошта юкъе lилма-атеистически знанеш йоаржаяра йоккха опыт я цун. Укх дешара шера «Атеистически знаний лардаш» яха программа хьехаш ва из. Шадыжева балха опыт lомаю оаха идейно-теоретически методически бозрам лакха болаш занятеш яйтара комсомольски дешара пропагандисташта.

Атеистически кхетам балара болх вlаштlехьбоаккхача цхьадола хlамаш карагlдаьннад ала йиш я совхоз-техникуме (партбюро секретарь Ю. Б. Барахоев). Цига ю дына духьалара теоретически практически конференцеш, сайренаш, арадоах пенгазет. Атеистически совета инициативагlа яьча «Ислами нравственности» яхача конференце совхоз-техникума семинарски группе дешавагlача Р. Х. Богатырева «Бусалба дын моральни кодекс, сага бусалба дыно лу идеал» яха доклад йир, содоклад йир Р. И. Матаева, «Исламо нравственни уйлаш телхаяр» яха доклад йир директора М. М. Цокиева, «Ислами кхалсаги» яха доклад партбюро секретара Ю. Б. Барахоева йир, хlаьта «Ислама модернизации из хlанзарча вахарца тардала гlерташ хиларий» яха содоклад йир М. А. Орцханова. Конференце къамаьл дир семинарски группа пропагандиста Б. И. Чабиева, дешархочо Л. А. Юсупова.

Цу семинарски группе дешабагlараша кхетама болх бу совхоз-техникума фермашкен кхиашкен къахьегача а Крепостен Гамурзиевен бахача а наха юкъе.

Укх дешара шера балха анализ а еш, политически дешара хьакъехьа цхьайолча парторганизацешка дола кхоачамбоацараш дlадахара де дезараш белгал а доахаш, хьатlадоагlача 1974—1975 дешара шера перспективни план оттаеш я КПСС райкома политически дешара кабинет.

Ю. АРАПИЕВ,
КПСС Назрановски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитель.

НОВАТОРАША — ПРОИЗВОДСТВАНА

Профсоюзий XV съезде дийцар lилма - техническе общества, рационализаторийи изобретателийи обществаша шоай берригa теркам къахьегама овсарле лакхъяра гlулакха, lилмах, техникех дукхагlа пайда эцара тlабахийта безилга.

Вай республика НТО дукхача организацешка из болх дика дlахьош ба. Масала, «Малгобекнефть» мехкдаьттен газа йоаккхача управлене хlара инженерно - техническе болхло НТО член ва, хlаране шийй творчески, къахьегама овсарле лакхъяра тlаерзаяь план я.

В. И. Ленина цlерагlча грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода цхьоалагlча цеха начальника Б. А. Меньшикова кийчъяьча рацпредложенеша 105 эзар сом пайда белар.

«Электроприбор» завода керттерча инженера заместитела, техническе lилмай кандидата Шнейдерман Исаак Борисовича кийчъяь рацпредложенеш производствана юкъейоккхарах 140 эзар сом пайда хиннаб.

Къаьстта гlаьнгаш да цу балха юкъе мугlарерча болхлоша дакъа лоацаш хилар. Масала, «Пищемаш» завода слесарь-инструментальщика Позднеев Виктор Николаевича 4 эзар сом пайда лун йола 3 рацпредложени производствана юкъейнхьай.

Цу дикагlболча рационализатораштa укх деношка Сийлен грамоташ елар.

Г. ДЕЖИЕВ.

НРБ. Ханал бiь бутт хьалхагlа хьалийза йолаьй Родопски лоамашка хьалъеш латтача «Антониивановци» яхача гидроузла водохранилище.

СУРТА ТlА: «Антониивановци» яхача гидроузла плотина.

БТА — ТАСС сурт.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГlА

«Хlамилг яхха lенарехя уж мукъабитарехи» иштта корта а болаш заметка кепатехаяр 4 апреле арадаьннача «Сердало» газета тlа. Шоашта болча лайдана паччахьалкхен предприятейи организацейи машинашца нах дlа-юха кхувлаш цхьаболча шофераша леладу харцахьара гlулакхаш дувцаш яр из. Цу гlулакхах укх тайпара язду редакцега: Нохч - Гlалгlай АССР чурча гlулакхий Министерства госавтоинспекце.

— Шоашта мах а боахаш автотранспорт лелаю шофераш тlучабоахаш автоинспекце лаьрхlа яьча рейдах 58 акт оттаяьлга дlахойт оаха. Йоккхий нарушенеш къестаеча комиссега дlаяхьийтай уж еррига материалаш. Хlаьта берригача шофераштa административни бехк а баьб.

●

Шоай гlулакха машинаш лелаяр дувцаш «Сердало» газето укх шера 4 апреле кепатеха заметка шофераши кондуктораши болаш хиннача юкъарча собране йийцалга дlахойт Грозненски нах дlа-юха кхувлача автотранспортни № 1 йолча предприяте.

Шийна хlамилг яккхара автобус лелаяь шофер Дедаев цу балхара 2 бетта дlаваьккхав, апрель бетта йоагlача премех а воаьккхаш.

Г. ОСИПОВ,
Грозненски нах дlа - юха кхувлача автотранспортни № 1 йолча предприяте директора декхараш кхоачашдер.

ХАЛКЪИЙ ДОТТАГlАЛ — СИЙЛАХЬ-ДОККХА ХlАМА

Вай межа дах бlаьн ткъаьнтт совгlа къами народности. Царех хlаране шиi мотт, традицеш, обычеш, культура я, ший истори, общественни дегlаахара наькъаш да. Дегlаахарга диллача капиталистически лагlа тlа хиннача къамашта улув вайцига да Октябрьски революця ялалехьа дегlаахара феодальнии патриархально - родовойи строя тайп-тайпарча лагlаш тlа лаьтта халкъаш а.

Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци котъяларца, вай партен Советски правительствай ленински къамий политика чакхъяккхарца дlаьлар антагонизм, вай мехкарча къамаштен халкъаштен юкъера моастагlал, цатешам. Социализм котъяларца дlадаьннад хьалха тоlадаь даькха къамаш экономически культурни тlехьадиса хилар, цар хьахиннад вlаши леладу вежарашка дола гlулакхаш, уж дlахо а тоалуш дегlаахарай гаргадахарай эша дукен чlоагlен хьалаш.

Къамашта юкъера гlулакхаш хьахул экономически, политически, социальни отношеней лараца тlа, цудухьа цар чулоацам объективни ба. Бакъда наьха лоlамо, уж шоашта дагадоаллачоа тlаккхача гlертаро, класса, парте политикас къамий гlулакхаш дегlаахара влияни яц а уж гlулакхаш ши - шегlа дегlаух а яхилга дац цу гlулакхий объективни чулоацам хилар. «Къамий шоай лоlамера цхьоагlо, цхьан къамо вокх къама цхьаккха а низ бергбоаца цхьоагlо, бизза болча тешама тlа вежарашка барт хилар къаьгга кхетадар тlа, бизза шоай лоlаме раьза хилар тlа хьаьь цхьоагlо хилийта гlерт вай», — яхаш язадаьд В. И. Ленина (Соч. бизза гуллам, т. 40, оагl. 43).

В. И. Ленина яьхад бокъонца йола цхьоагlо хьаяра нийса йола политика хиланза яргьац, из еш лоралуши теркам тlабохийташи хила веза.

В. И. Ленина хьийха махиллара, объективни хьалашца чlоагlало а лувцаш, пролетарски интернационализма ларда тlа Коммунистически партеи Советски правительствай шоаш лелаеча политикаца хьахилийтар коммунизм хьалъеш доахка деррига къамаши халкъаши вlаши гlулакх доагlаш хилара, уж тоадалара, кхотадалара эша эггара дикагlдола хьалаш.

СССР хьаяь 50 шу дизар белгалдоаккхаш вай мехко дика гойташ дlахьекхар КПСС ленински къамий политика котъялар, советски халкъий цхьоагlо йохаргйоацаш чlоагlа хилар. Советски наьха доттагlал, вошал, цар бахара а къахьетара а маlан дика хьахьекхад «СССР хьаяь 50 шу дизарах» йолча КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева доклада тlа.

Л. И. Брежнева белгалдаьккха махиллара, «Дlадахача ах бlаь шера турпала карагlдаьннарий итогаш еш, вай дизза ала бокъо йолаш да дlаяхача замангара воашка хьа маккхачара къаман дош дизза, бокъонца, кхы юха дувца ца дезаш къоастадаь. Из карагlдаьннар оттаде бокъо а йолаш индустриализаци, коллективизаци, культурни революци санна йолча СССР керда общество хьалъеш яьхача коталонашта нийса цхьан мугlарагlа оттаде мегаргдолаш да.

Вай мехка хьа а хиннад, чlоагl а леннад къамах хьабаларга хьежа доацаш, классови хьашташи дагалаттараши цаlаш долаш вlашагlкхийттача къахьегача наьха сийлахь-доккха вошал, хьахиннад ала а доагlаш вай ленински доттагlал оалаш дола, историе чу цlаккха а ца хинна гlулакхаш. Из доттагlал, новкъостий, мах баь варгвоаца lалаьмате доккха хlама да, хlара советски сага эггара дикагlа а эггара дезагlа а дола социализмана карагlдаьннарех цаl да!»

Къаман дош къоастадар, хьалха тоlадаь даькха къамаш экономически культурни тlехьадиса хилар дlадаккхар таяи советски наха хеталу шишегlа хинна хlама санна. Бакъда большевикий парте хьакъала, цунна карагlдаьннача шийца нийсде кхы цхьаькха доацача денал долча гlулакха бокъонца мах бара дlахьокха беза советски халкъий интернациональни цхьоагlон низи лоархlами, хинна дlадахар таханарчунца диста деза.

Хьэзцаргья вай, масала, вай республика. Октябро овлангара хийцай нохчийи гlалгlайи халкъий кхел, вай мехка кхыдола халкъаш а санна, уж социальни къамана низ - lот къамах мукъадаьхад, паччахьалкхен боахами билла а культура дегlайоалае а торонаш еннай. Коммунистически парте кулгал а деш советски халкъий цхьан дезале Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоша бокхха, сий дола исторически някъ баьб. Хьалха паччахьа Россе тlехьайнса йист хинна Нохч - Гlалгlайче хlанз йоккха индустри, механизированни юрта боахам, дегlаена социалистически культура йола республика я.

Советий lаьдал латтача шерашка республике хьалъяьй йоккхий заводаш, комбинаташ, фабрикаш. Нохч - Гlалгlайчене хlанз болх беш я 172 промышленни предприяти, царех 152 хьалъяьй тlом хинначул тlехьагlа.

Ах бlаь шера республика промышленноста валовой продукци 50-зза дукхагlа хиннай, хlаьта 1913 шерага диллача — 105-зза. Хlанз цу хана хинначул 20-зза дукхагlа доаккх мехкдаьтта, 800-зза дукхагlа хьаю машинаш.

Иштта хувцабеннаб юрта боахам а. Духхьал мелиораци яр бахьан долаш оахаш дола лаьтта 180 эзар гектар дукхагlа хиннад. 1913 шера хий декка лаьтта 2 эзар гектар мара дацар, хlаьта хlанз—107 эзар, вешта аьлча оахача лаьттан диъладгlа дакъа. Цу хана хинначул кхозза дукхагlа хул хьувкъам.

Чlоагlа дегlаенай культура а. Хьалха Нохч-Гlалгlайчене 1000 сагах 9 мара грамотни вацар. Хlанз наггахьа сагагара дlанйккхача берригa нах дийша ба. Тайп-тайпара дешар дешаш 350 эзар совгlа саг ва республике.

Республике я шиъ лакхера дешара заведени, 13 техникуми училищеи. Йоккха культурни событи хилар Нохч-Гlалгlай паччахьалкхен университет хьаелларах. Республике болх беш ва 2 эзар совгlа lилман болхло, царех 25 доктор, 370 совгlа lилмай кандидат. Халкъа боахаме болх беш ва лакхерен юкъера специальни образовани йола 50 эзар специалист. Укх тlеххьарча 10 шера шоаза дукхагlа хиннаб специалисташ.

Советий lаьдала шерашка воашта карагlа мел даьнна хlама бахьан вай декхарийла да Коммунистически партенеи Советски правительстванеи. Из хьахиннад, эггара хьалха сийлахь-доккхача эрсий халкъо а деш, вежарашха долча халкъаша дог цlена новкъостал дарца. Вай деррига толамаш, кхыча республикайи областийи толамаш — из дерригача советски халкъашта цхьана карагlдаьнна хlама да.

Хlанз технически прогресс сихъяра, къамаши халкъаши тоадалара а гаргаоара а деккараша дlадеа производительни низаш кхы а лертlагlа дlаниисдар, къамий республикайи областийи халкъа боахама планашта коопераци яр, цара специализаци кооперировани яр. Социалистически производствас йиш хулийт къаьсткъаьста хьанйцача хlара къамани бlарча хьанйпача дерригача советски халкъен хьалташ кхоачашдара lалама руакъех пайда эца.

Хlара къаман республика экономика берригача мехка халкъа боахама органически дакъа да. Цудухьа хlара шера чlоагl а лу вежарашха йолча республикашта юкъера экономически, культурни, кхыдола бувзамаш. Масала, вай республикага кхоач кхыча республикашкара, крайшкара, областашкара автомобилаш, тракторош, самосвалаш, тайп-тайпара йола оборудовани, бедаш, гlишлошъю материалаш, удобренеш, кхачан продукташ, кхыдараш.

Хlара къаман республика экономически социальни сихагlа дегlа ме йоагlа чехкагlа интернационализаци хургаш вай советски халкъий дерригача вахара.

Вежарашха болча цхьан дозале вlашагlкхийттача советски халкъаша культурни дегlадоагlаш йоаццача исторически хана геттара боккха гlа баькхаб. Дунен тlа эггара чlоагlагlа лакхъенна я вай мехка халкъа образовани. Шоай интернациональни декхар дlаш кхоачашдеш дукхагlа дегlадаьхкача халкъаша, эггара хьалха эрсий халкъ а долаш, тlехьадисача къамашта массе а оагlорахьара новкъостал даьд культурни дегlаахара.

Социализмо, советски халкъий доттагlало хьабйллаб дерригача къамий культураш дегlаахара някъ. Хlаьта царех хlара культурас хьалъюа цаl йола советски социалистически культура.

Дерригача советски халкъаша бер цхьа някъ ба. КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дешаца аьлча «Из някъ техка ба, вайна цу новкъа долхаш керда дараш карагl а даргда, коммунизм хьалъеча керда толамаш а доахаргда».

С. САНГАРИЕВ,
Нохч - Гlалгlай метта, историе, литература lилматохкама институтa директор.

БlУХО МАССАЗА А ХЬАЛХА ВА

Грозненски района «Шурий № 1» яхача совхоза къахьегамхоша чlоагlа сий деш ба Даьхен Сийлахь-боккхача тlем тlа дакъа лаьца бола бlухой, дукхача орденийи медалийи кавалераш. Царна юкъе а къаьстта сий деш ва йоккха балха говзал йола тракторист Борзенко Григорий.

— Бlухой хиннараша, — йоах цlи хезача бригадира Сакка Алексей Яковлевича, — укх машарерча хана а тlем тlа санна хьинаре къахьег, моллагlа задани сихен дикен кхоачашъю. Хьэзцаргва вай, масала, звеньевой Борзенко Григорий. Укх шера массарел хьалхагlа, дикагlча агротехнически хана 240 гектар йолча майдан тlа йошача доакъара лаьрхlа хьажкlаш дlайийна ваьлар из. Нормагlа 12 гектар йолча, хlара дийнахьа цо дlаювра 20—25 гектара тlа хьажкlаш.

Цу тайпара дика дешаш оал боахама къахьегамхоша Сийлахь-боккхача Даьхен тlем тlа дакъа лоацаш хиннача нахах.

Из кхетадеш да. Иштта хила безаш а ма бий Даьхе бахьан долаш шоай синош ца кходеш, цlий мехкадеш фашистех майра лийтараш.

1938 шера Советски Эскаре гlулакх де вахар ткъо шу давлна Борзенко Григорий. Шийх дика артиллерист хургхилар хьальекхар цо дукха ха ялалехьа.

Вlалла а дэта доацаш германски фашизмо тийшача балхах вайна тlом хьовбича, хьалхарча мугlарашка волаш вай Даьхе лораеш хилар Г. Борзенко.

Вай социалистически мехка столицана — Москвана кхерам тlабессача хана, l-гlча гвардейски дивизе йоккхача топа командир волаш хилар воккхагlа вола сержант нов. Борзенко.

Советски бlухоша дlаяланзар Москва, историе чухь цlаккха а ца хиннача тайпара йоккха котало яьккхар гитлеровски ордингаш эшаярца, цу коталон юкъе шийгара дакъа лаьцар вай мехкахочо.

Атта тlема някъ бац Г. Борзенкос хьабенар. Германе доазон тlа кхаьчачул тlехьагlа снаряда гарг а кхийтта йоккха чов йир цунна. Цу човнах вийрзача юха а тlем тlа вахар из. Тlаккха кертах пхо кхийтта чов йир. Фронтерча госпитала хирургаша из пхо хьа а баьккха чов йийрзачул тlехьагlа юха а бlухой мугlаре дlаэтта майра латаш тlом бу цо моастагlашта духьала.

Чакхбаьлар тlем. Даьхен Сийлахь-боккхача тlем тlа денал гойтарах Борзенко Григорена еннай «Даьхен Сийлахь-боккхача тlема», «Цlеча Седкъа» орденаши дукхха медалаши.

Тlем тlара ше цlавеча денз 30 шу гаргга ха я Г. Борзенкос совхозе болх бу. Хьалхагlа из хиннав шурий-товарни ферме бригадиралла, хьакхарч лелаер. Болх бешше а чакхъьхар цо механизаторий курсаш.

Ха дlа ме йода лакхлора балха говзал. Хlанз совхоза дикагlча механизаторех цаl ва Г. Борзенко.

Дlадахача шера боккхл хьувкъам чубера цо. Задании тlехкхоачашъярах цунна елар йоккха ахчан премий. Ийслагlча пятилетка диълагlча, къоастамбеча шера цо дош деннад шийи участка хlара гектара тlара 240 центнерал кlеэнгагlа йоацаш моша хьажкlаш чуэца.

В. ИВАНОВ,
«Заветы Ильича» яхача газета корреспондент.

ПНР. Вроцлаверча механически заводо арахецача, дукха мухь кхухьача прицепехи ах прицепехи (сурта тlа) шерра пайда эц Польша халкъа боахаме. Раьза хиле эц уж иштта вежарашха долча социалистически мехкаша а Малхбузехьарча Европа паччахьалкхенаша а.

ЦАФ — ТАСС сурт.

АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Карабулакски бурув тохара балхий управлене бурув деттараша пятилетка диъллагlча къоастамбеча шера дикка тоадаьд шоай производственни толамаш. Хlара бетта бурув тохара паччахьалкхен план толамца кхоачашъю цар, цудухьа биъ бетта плани тlаийца социалистически декхараши тlехкхоачашдаьд цар.

Пятилетка къоастамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, сихагlа, кlоаргагlа, дlадодар кlезигагlа долаш бурув тохара шерра социалистически ихь йоаржаьй бурув деттача бригадаша. Эггара дикагlа къахьегама толамаш а доахаш яхье хьалха латтачарех я бурув детта мастераш С. А. Хохоев, Н. Ф. Косьяненко, Н. В. Редьков керте латта бригадаш. Уж ерригаш а ер шу доладелча денз яхье хьалха латташ хьайоагlа. Цар массане а бурув тохара хьалхарча ах шера план хlанзлехьа тlехкхоачашъяьй.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я бурув деттача мастера С. Хохоева кулгалду коммунистически къахьегама сийлени цlи лелаю бригада. Къахьегам кхетамца вlаштlехьбаккхарах, хьинар кхо ца деш бригадерча бурув деттараша къахьегарах укх шера эггара дукхагlа 3152 метр бурув техад цо. Серноводскера № 20 йола скважина йоаккхача тохаш дола бурув 3507 метр кlоаргденнад. Хlанз технически колонна скважине lачуяхийта кийчлуш ба бригадера бурув деттараш. Бурув тохара даькъе, хlанз санна цар болх дlабоде, царна кхыча бригадех цхьаккха бригада тlаккхувргья ала йиш яц укх шера.

Дикка тоаденнад С. Хохоев керте латтача бригада экономически хьоккхамаш а. Бурув тохарга дlабода мах лохбарах укх шера цо ходаьд паччахьалкхенна 23 эзар сом.

Карабулакски бурув тохара балхий управлене чlоагlа йоакхо ю керда техникен дикагlйола технологии производствана юкъеяхьара. Цар чlоагlа новкъостал ду технико-экономически хьокхамаш тоадара. Дlабахача биъ бетта гидромониторий осташца техар ялх эзар совгlа метр бурув, бlаргчача шера цу осташа тоха лаьрхlа хинначул цкъан ахазза дукхагlа хул из.

Авари ца хилийтара ультразвукови дефектоскопаца бурильни турбашка хьежарах а боккха пайда баьлар. Биъ бетта цу дефектоскопаца хьежаб 30 эзар метр йолча турбашка, из хул планагlа лаьрхlа хинначул 10 эзар метр дукхагlа.

Тха бурув тохара балхий управленерча бурув деттарий керттера декхар да «Грознефть» объединене лаьттан чеваш техкараштa юкъе хьалхарчарца корски тlоанашта тlаккхачари, цига мехкдаьтта доалдалац хьажари. Из декхар кхоачашдара известково-битумни маркхалах пайда эца болзбаьб. Масала, Карабулаке йоаккхача № 167 йолча скважина тохаш дола бурув 4687 метр кlоаргденначул тlехьагlа цу маркхалах пайда эца безача хьалаш тlа эттар бурув деттараш.

Уж къахьегама толамаш доахача хьинаре къахьегаш ва укх шера Къахьегама Цlеча Байракха орден енна бурув деттачун гlоича Н. В. Слипченко, «Знак Почета» орден енна лаборантка И. К. Окроева, «За доблестный труд» яха медаль енна бурув деттар Л. В. Селезнев, «За трудовое отличие» яха медаль енна бурув детта мастер Н. В. Редьков, кхы дукха бараш а. Тха управленерча 100 совгlача сага еннай «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха значок.

Шоай къахьегама толамаш кхы тlа а совдоахаш накъаболх Карабулакски бурув деттараш СССР Лакхехьарча Совета хоржамаш хулача дезача денна.

А. БАКАЛЮК.

СОВГlАТАШ — КУЛЬТБОЛХЛОШТА

Промышленноста, транспорта, юрта боахама, гlишлон индустре коллективашца цхьана во къахьийгаизар пятилетка хоадамбеча шера культурно-просветительни учреждений болхлоша а.

Чlоагlа лоархlаш я республике Ленина цlерагlча культура Дворецa халкъа драматически театр. Цун репертуара юкъе я эрсий классика, советски доазол арахьарчен драматурге произведенеш.

Цул совгlа, театре хьинаре болх беш да «Атеист» яха агиттеатр а. Цун репертуара юкъе я Шамхаева «Мар-нана», Билькуна «Просветитель», Резчикова «Даьла таlазар» яхеи кхыйолеи атеистически темаш.

Чакхъяьннача театральни сезонах республика горолийи юртийи къахьегамхой болча 60-зза хьоашалгlа баха хилар самодеятельни артисташ, иштта массеха концерт оттадир цар шоаш шефал деча Грозненски гарнизона бlухошта а.

Театра а цун накъахочун «Атеиста» а коллективаша шоай толамаш дувз режиссера Аббасов Карла цlераца.

«Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене къахьегамхошта чlоагlа евзийнай Абозин Георге кулгалдеш йола вокальни ансамбль. IX республикански хьажар долча хана ансамбла елар «Хьажара лауреат» яха цlи. Шийна енна из йоккха цlи бакъйир цо «Доттагlлен пластинка» аьнна хиннача телевизионни фестивале.

Дика болх беш ба Наурски района «Калиновский» винсовхоза воккхагlвола киномеханик Медведев Николай, цигарча клуба заведующая Куприянова Галинеи, Сунженски района «Ассинский» яхача баьцадаараш леладеча совхоза клуба берий сектора заведующая Фогель Валентинаи.

Цу массанена: Аббасов Карла, Абозин Георгена, Медведев Николайна, Куприянова Галинайна, Фогель Валентинайна, хlаьта иштта «Нефтяник» яхача клуба киномеханика Петров Геннадена, Кирова цlерагlча Дворецa библиотека заведующена Бендина Лидийна, кхычарна еннай «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха значокаш.

Е. МАКСИМЕНКО.

ДИКАГIЙОЛА ОПЫТ—МАССАНЕНА

ХЬАЖКIАШ ДУКХАГIА КХЕЯРА

Черсий • Балкхарой АССР Урвански района Ленина цIерагIна Ленина орден лелаеча колхоза председатель, Социалистически Къахьегама Турпал Торчоков Къамбулат Кицуевич вай республике дика вовзаш ва. Из вай къаьнара доттагI, дика новкъост ва. Боахаме ше болх беш дуккхача шерашка Iоаяь опыт камаьрша хьайовзийт цо.

Ала деза, цу боахаме Iоаяь боккха опыт йолга, къаьстта хьажкIаш кхеяра.

Вай республика хьажкIаш лелаераш дуккхаза вIашагIбеттобеннаб К. К. Торчоковца. Дукха ха йоаццаш из волча бахе хилар вай республикера хьажкIаш лелаераш: Шалински районера Социалистически Къахьегама Турпал Б. Саидов, Ачхой-Мартановски районера Б. Матаев, Л. Захаев; «Назрановский» совхозера Х. Арчаков, кхыбараш. К. К. Торчокова кулгалдеча боахаме дуккхача шерашка хьажкIаш кхеяра опытах лаьца къамаьл хилар цар.

Ший боахамах, ше Iоаяьча опытах дийцар турпала:

— ТIеххьарча шерашка хьажкIай керда сорташ, керда гибридаш яьннай. Шоана марра, тIехьарча 15 шера тханцига юкъера лаьрхIача ахьан гектара тIара 60 центнер хьажкIаш йоах. 1973 шера ерriга хьажкIаш дIайийнача 1350 гектарах хIаране тIара 70 центнер яьккхай.

Укх гарггарча шерашка хIара гектара хьувкъам 80 центнерага кхоачабе лаьрхIад оаха. Из де низ кхоачаргба, хIана аьлча «303», «Визит» яха керда яьнна гибрид я тхога. Хьалха дийнача гибридашца нийсйича цар хIара гектара хьувкъам 15—20 процент лакхагIа ба. Цул совгIа удобренеш а хIанз дукхагIа етк оаха. Тха механизаторий говзал а лакхъеннай.

ХIанз керда фуд тхо долча?

Дукха оасар да тха кхашка. Шерра къовсам боаржабаьб оаха оасар дIадаккха — цхьа эзар гектара тIа симазини фунтазини яха гербицидаш яхкай оаха. Цар оасар дIадоаккхаргда. Пунктирни хьисапе дIаюв оаха хьажкIаш. Цунна цхьана мутIарашта юкъе ю обработка кIезигагIа хургья. Кхаш оасарах цIена хилча массехказза культиваци яккха езаргьяц. Иштта долча кхашка лаьтта цкъа цамцадаккха мара деваргдац, хIаьта хий дехкача кхашка харшаш даьхача доал.

ДIададахача шера 40 гектара тIа тахкар оаха уж керда гербицидаш. Кхай тIа цаI оасара йоархI хиланзар.

Цу дерригне торо хулийт хьажкIаш дукхагIа яха.

Моттигера удобренеш дукхагIа йохк оаха хIара гектара 60 тонн кхоачийташ. Анализех хов тхона, тхоай кхашка фосфор кIезига долга. БаьцовгIашта дукхагIа эша фосфор, калий, азот доал кхох.

Моттигерча удобренел совгIа минеральни удобренеш товс: азот, калий, фосфор. Фосфорни яраш ахале товс оаха. Фуца цхьана хIара гектара 50 килограмм гранулированни суперфосфат кхоачийт. ХIаьта азотни яраш мутIарашта юкъе обработка еш хIара гектара 100—150 килограмм кхоачийт.

ХIара шера 25—30 тонн моттигера удобренеш дIаоз оаха кхашка. Дукха доахан да тха. Бакъдар аьлча, минеральни удобренеш дукха яц тхога. Нагахь санна хьакхоачаш йола удобренеш дерригача шера дIайийкъача, гектара 2 центнер мара дIаккхачац. Из кIезига я! КIезигагIа яле а 5—6 центнер хила еза. Оаха ши центнер а йиллац. Моттигера яраш яхкача вIалла минеральни удобренеш яхкац оаха.

Оаха дог доах касттлалашха минеральни удобренеш дукхагIа хиларга. ТIаккха хIара гектара 8—10 центнер кхоачийтаргья.

ХьажкIаш дIаювш а чуэцаш а деча халача балхашта механизаци ярах дувца аьлча К. К. Торчокова йоах:

—Цхьан хана хьажкIаш кхеелга хала дар. ХIанз (дIа а йийна чуэццална йолча хана) хьажкIаш кхеелга механизмашца кхоачашду. Дукха хIама дац кулгашца. Дуккхьал комбайнашца мара чуэцац. Хьаяьхача хьажкIаш тIара лэрдаш дIайоахилга а механизированни да: хьатта хьажкIаш хьакъестаю машинаш латт. Цар тIа болх беш 30 саг ва. ХIаьта хIара дийнахьа токе 400—500 тонн хьажкIаш хьаоз. Паччахьалкхенга хIара дийнахьа цунга кхоачаш дIа а лу. Иштта болх вIаштIехьбоаккхаш 20 дийнахь хьажкIаш чуийца довла а паччахьалкхенга дIаяла а кхоаду тхо.

Дукха хьажкIаш юке а юс тха боахаме — из хьайбашта дола керттера доакмар да. Укх шера юхеюсаш йола хьажкIаш талхаргIоацаш, дукхагIа доаттае вIаштIехьдаргдолаш 2—3 эзар тонн йокхаю сушилке хьалъе лаьрхIад оаха.

— ХьажкIаш мича хана чуэца йолаю оаш, фийг чIоагIбелча е кIезига хьалхагIа?

— Тханцига фийг чIоагIлуш август бовш е сентябрь болалуш. ЧIоагIбенна фийг 30—40 процент тIоадал йолаш болча хана хьажкIаш чуэца йолаю оаха. Цо торо хулийт ца йойташ хьажкIаш чуэца. ХIана аьлча кхы дикагIа комбайн яц. ХIаьта йолчо тIехьяьнна йокъеннача хьажкIех 30 процент фийгаш эттIаду. ТIуна фийгаш кIезигагIа дов. ХIаьта цу хана балха ди а дIаьхагIа хул, хьажкIаш сихагIа а ца йойташ а чуийца йоал. Из кхебаь хьувкъам лорабара лоархIамерча факторех цаI я.

Ялат чуэца ха тIех мел йоаха дукхагIа ялат доаду.

Укх шера ялата лаьрхIа 1500 гектар хьажкIаш чуэцаргья оаха.

— **Фу могадергдар Iа НохчГIалгIайчен хьажкIаш лелаераншта?**

— Вежарашха йолча НохчГIалгIайчен хьажкIаш лелаерашта дуккха хана дика хьажкIаш кхееш хьабоагIа. Укх шера хIара гектара тIара 50 центнер яккха цар низ кхоачаргба, аьнна хет сона. Соахка тха республике юкъера лаьрхIача ерriга дIайийнача 40 эзар гектарах хIаране тIара 50 центнер яьккхар. Укх шера тха республике 60 эзар гектара тIа дIа а юviш 50—55 центнер хьажкIаш яха лерхI.

Тхоай лоалахой дукха тIехьабусаргбац аьнна хет сона. Цар низ кхоачаргболаш хIама да из. ХIаьта торонаш йолаш а я!

Пятилетка дилагIча, къоастамбеча шера партен правительствах сопам кхоачашбара, КПСС Центральни Комитета партегей советски халкъагей даьча Кхайкарала жоп луш хьинаре къахьегара кхы а чIоагIагIа яхь лелаергья вай. Цхьана аттагIа хургда вайна воаш белгалъяь планаш толаме кхоачашъе. Цунца цхьана воай хьамсарча мехка юрта боахама продукташ дукхагIа хулийтаргья вай!

П. ЕФИМОВ.

«Востокметаллургмонтаж» хьахача челябински тресте хьаяьй Темиртаурча Карагандински металлургически завода аглофабрике газ цIенъеча системма доакъош йоккхийча блокашца дIакхахьа лаьркIа 30 тонн мухь хьош йола «АТУ-30» яха керда автотранспортни устройство.

«АТУ-30» хьаяра пайда ийцаб «БелАЗ-531» яхача цхьа соа йоаллача боккха низ болча тягачахи 13,5 метр йIаьхз платформа а лоха рама а йолаш йолча ахприцепахи.

Из устройство юкъеяккхаро йиш хулийтаргья геттара лоацача ханашка оборудовани вIашагIйолла, тоъал йоккха экономически эффект лургья.

СУРТА ТIА: тохкаш я «АТУ-30».

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.,
ТАСС фотохроника.

БОЛХ БЕЗАШ ХИЛЧА

Шпалерах хьалийхкача комсий гаьнашка хьежаш воаллар Надтеречни района «Новогорский» совхоза комсаш лелаеча бригада бригадир Умтиев Ваха. Гуш дар баьча балха из раьза волга.

Дика бовз Вахийна ше бригада комсий бешамашкара хIара мугI, цига къахьегаш бола нах. Кулгалхо хилалехьа дукха къахьийгад Вахас цу бригаде мугIарера комсаш лелаер волаш. ХIаьта хьабеш бола болх, шийна тIадилла гIулакх ханнахьен дикен кхоачаш а дора. Цунна тешал ду Вахийна тийнача Сийлен грамоташа, мах болча совгIаташа.

Дика организатор, хIаьта балха тIера, ший гIулакх ховш волга гуш бола совхоза кулгалхоша соакха шу долалуш бригадана керте оттаву Ваха.

— Хьалхарча хана эхь хетар селхан мугIарера болхло а волаш сайна юххе къахьийгача наха хьехамаш тела, царна кулгалде. Цхьабакъда из гIулакх кхетадеш санна, ала ца дезаш бригадера хIаране дика кхоачашдора балха тIа ший дехараш, — дувц хIанз Вахас. — Из бахьан долаш ший ханнахьа чакхдаха карагIдаьлар комсий бешамашкара бIаьстан балхаш.

Ала деза бIаьстан балхаш Вахий бригадас совхоза кхыча бригадел хьалха кхоачашдаь хиина хилар. ХIаьта хьийгача къига, дIабеннача низага хьежжа хилар хьувкъам а. ПланагIа 415 тонн дIаяла езаш хиннача 423 тонн комсаш дIаелар паччахьалкхенна. Баьккхача толамо гIадбигар бригада болхлой. Цхьабакъда, цунца цхьана, раьза вацар чуйицача хьувкъама бригадир, лаьрхIачул кIезигагIа бар из.

ИйслагIча пятилетка дилагIча, къоастамбеча шера чуэцаргболча хьувкъама хьалхе а лард йолла йолайир бригада коллективо. ХIаьта агротехнически дикагIйолча хана дIадоладир бригада болхлоша бIаьстан балхаш а. Ший ханнахьа лаьтта кIалара хьамукъаяьхар, еIар, шпалерах хьалйийхкар комсий гаьнаш. МугIарашта юкъера лаьтта кIаьддир, оасар дир, культиваци йир, хIанз минеральни удобрени а тоссаш хий дуллаш ба. Умтиев Вахас цIераш йоах дикагIболча комсаш лелаерий. Шоай балха нормаш дукха тIехкхоачашъеш къахьег Исмаилова Дукас, Бантаева Рабус, Хасуева Хадишате, Алерова Любас, Амжарова АлабаевгIар Масанеси Аминатен, дуккхача кхычар.

— Шоаш хьабеш бола болх дика бовзарал совгIа, беза а безаш бу бригада къахьегамхоша. Цудухьа толамаш а доах, — йоах Вахас.

Из ала мегаргда Къахьегама Шеча Байракха орден лелаеча бригадирах шийх а.

М. ХУМАДОВ.

ДЕННА ДОШ ЧIОАГIА ДА

Шоай дехкараш хIара шера дика кхоачашдеш хьайоагIа грозненски кондитерски фабрика. ИйслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера план ханал хьалха, 27 декабре кхоачашъяьй предприяте болхлоша.

Производственни толамаш лох ца долийташ къахьег цар пятилетка дилагIча, къоастамбеча шера а.

Шоаш тIайийца социалистически дехкараш кхоачашдара чIоагIа йоакхо еш ба предприяте болхлой. Укх шера хьалхарча биъ бетта валови продукци арахецара план ханал хьалха кхоачаш а яь планагIа лийрхIачул совгIа цар арахийцар бIаь эзар сома маьха кондитерски изделеш. ХIаьта товарни продукци маьхала яккхара биъ бетта задани ханал хьалха кхоачашйир цар. Заданел совгIа ехкар 20 эзар сома мальха продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 127 процент кхоачашъяьй.

Фабрика йиъ цехо 32 тайпара продукци арахецI тайп-тайпара конфеташ, шоколадаш, бисквитни изделеш, кхыйола мерза хIамаш. Фабрика продукци вай республике яйза ца Iеш, кхыча республикашка а хоатташ я. Из дIаухийт Ставропольски крайе, Кхалбаседа-ХIирашкахьа.

Производственни гIулакхаш дикагIча тайпара вIаштIехьдахара дуккха организаторски белх бу предприяте кулгалхоша, партийни, комсомольски организацеша. Дика вIаштIехь яьккхаб фабрика бригадашта, къаьст-къаьстача болхлошта юкъера социалистически яхь. Иштта социалистически яхье а яьнна дика къахьегама толамаш доахаш хьайоагIа бисквитни цехера Громова Людмилас кулгалдеш йола коммунистически къахьегама бригадеи карамельни цехера Шамрай Валентинас кулгалдеш йола бригадеи. Цу бригадаша шоай сменни заданеш массаза 120—140 процент кхоачашъю. СиенагIа 3000 килограмм арахецца езаш хилча 4300 килограмм, цхьацца йолча хана 5.400 килограмм продукци арахец цар.

Социалистически яхье карагIдьннараш дIаяздеш хьокхамий доска да предприяте. Цу тайпара доскаш да хIара цехе а. ХIара сменагIа баьча балха итогаш дIаяйий хул цу доска тIа. Иштта, производственни нормаш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабеш хиларо нийслуш дола кхоачамбоацараш сихха дIадаха вIаштIехьдоалийт.

Продукци дукхагIа арахецара къовсам лоаттабарал совгIа, из продукци дикагIа хилийта гIерт предприяте болхлой. ХIанз, «Птичье молоко» яхача конфеташта паччахьалкхен дикала Знак хьожаяра документаш дIачуденнад предприяте. Продукце дикал лакхъяра каст-каста «Дикала денош» вIаштIехьдоах партийни организаце.

Предприяте толамаш болхлой хьинарах хьахулаш да. Дукха ба фабрике хьаьнала къахьегаш бола нах. Укх деношка доккхача совгIатаца белгалбаьккхаб Громова Людмилай хьинаре къахьегам: «За доблестный труд» яха медаль еннай цунна. Шоай кулгалхочоа тIехьа ца биса гIерташ къахьегаш цун бригадерча болхлоша а. Иштта, шоай низ ца кхобеш, дерриг хьинар, денал производствана дIалуш къахьегаш дукха болхлой ба фабрике. Царех ба дражжеш еча цеха бригадир Хижняк Светлана, предприяте комсомольски организаце секретарь Трускавина Зоя, коммунистически къахьегама ударник Якименко Таня. Доккхача совгIаташа белгалбаьккхаб Усенко Марийй къахьегам а. Къахьегама Шеча Байракха орден еннай цунна. Тха шу совгIа ха я из укх фабрике балха йола. Цу юкъа производство дика Iомаяьй цо. Эшшача хана моллагIа болх хьабе йиш йолаш массехк професси йовз Мариянна. Шийбалха опыт дIайовзийт М. Усенкос кьоначарна. Цо Iомабаь дукха болхлой ба цехе къахьегаш. Царех я Темирсултанова Майса, Латчинова Людмила, Плужникова Таня, иштта кхыбараш а.

Л. АУШЕВА.

ПРОДУКЦИ ДУКХАГIА АРАХЕЦ

Укх шера тIайийца производственни декхараш дика кхоачашдеш хьайоагIа Нохч-ГIалгIайчен химзавод. Валови продукци арахецара йола биъ бетта план 109,3 процент кхоачашъяьй завода къахьегамхоша. Арахийца продукци маьхалъяккхара йола биъ бетта план 103,1 процент кхоачашъяьй. Бахача наха эшаш йола дукха продукци арахец химзавода коллективо планал совгIа. Масала, шушаш хьаеча цеха коллективо продукци арахецара план 110,7 процент кхоачашъяьй. ПланагIа 4 миллиони 66 эзари шуша хьае езача 4 миллион 491 эзари шушаш арахийцай болхлоша. Иштта, тIехкхоачашъяьй 102,7 процент дIахьакха мара ца дезаш хийча басар арахецара план а. ПланагIа 2 эзари 586 тонни басараш арахеца дезаш болча цар арахийцар 2 эзари 657 тонни басараш. Шу доладелча Iоне планагIа лийрхIачул 10,9 процент шоай къахьегама овсарле лакхъяьй химзавода къахьегамхоша.

Иштта дика къахьегама толамаш доахаш йолча химзаводa коллектива юкъе хьинаре къахьегаш хиларца къаьстта белгалъювлаш я Бусарев Вадим Юрьевича кулгалдеш йола стеклотарни цеха коллектив.

Г. ТУРЧЕНКО,
химзавода йоккхагIйола экономист.

ЮРТА БОАХАМА БОЛХЛОШТА

Араьннай «Сельские зори» яхача зональни журнала аргIанара майски номер. Йийшача пайда барiболаши кIоарга чулоацам болаш дукха материалаш я цу тIа кепатеха.

«Доакъар Iалашдара резерваш» яхача разделага теркам тIабохийташ хьажа тIахьехоаха юрта боахама къахьегамхой. Цу разделе кепатеха я «Шозза дарегIа» яхаш Ставропольски края. Нефтекумски района «Кавсулинский» совхоза керттерча агронома В. Базуева язьяь статья. Автора дувц дуккхача шерашкарча культурни ваьгIенех дикагIа пайда эцара фу де деза.

Юртбоахача Iилма-тохкама Дагестански институга йоккхагIйолча Iилман болхлочо Ш. Нафталиева «Йокъал латтача зонашта лаьрхIа» яхаш ше язъьяча статья тIа дувц судански баьцах, йокъал латтача районашка из культура дика хьувкъаяра мел фу тасса деза, иштта ихее еза. ХIаьта судански буц дIае лаьтта кийчдарех дика дувц Дагестански республика Кайтагски района юрта боахама управлене керттерча агронома С. Курбаналиева а.

«Кхаш леладечун» календарь» яхача рубрикана кIал кепатеха я «Хий дуллача хьажкIашта кIал», «Дугана самолетана подкормка яр», «Йокъхача злакови тяяна духьала». яха, кхыйола статьяш. Цу статьяй автораша дувц юртбоахама культураш кхееш бIаьсти, аьхки де дезача балхех.

«Промышленни ларда тIа» яхаш корта а болаш йолча разделе кепатехача статьяш тIа дувц хьайбаш леладеча коллективаш балха опытах. Къаьстта сакъердамен кIоарга чулоацам болаш я «Шура яккхарга дIадодар лохдара» яхаш даьтта доаккхача культурай Iилма-тохкама Еррисоюзни института шура яккхара технологи тохкача отдела заведующе В. Жигульцова язъяь статья. Цу тIа бувцача боахаме цхьа центнер шура яккхарга 10 соми 93 кепиги мара дIадахийтац. Дукха пайдане хьехамаш корадергда «Фермашта механизаци яра» яхаш юрта боахама Iилма-тохкама Дагестански институга механизаце отдела заведующе юрта боахама Iилмай кандидата С. Данбовен цу отдела Iилман болхлочо Р. Умаровен язьяьча статья тIа. Автораша дувц шура алсамъяккха торо луш йолча, Дагестанерча шурий - товарни фермашка пайда эцача машиний комплексех.

Комсий, сомий бешамаш лелаераша «Сомий, комсий бешамашка» яхаш йолча разделе кепатеха статьяш ешар лов тхона. «Шеко а йоацаш пайдане да» яхаш «Чечениягушвино» объединене керттерча агронома В. Хилькос, Iилмахоша А. Каламбета, Г Кавернас язьяьча статьяца дIайолалу из раздел: Аграрно-промышленни объединенеш вIашагIъехкилга пайдане хиларах дувц цар шоай статья тIа.

Боккха чулоацам болаш, сакъердаме, йийшача юрта боахама болхлошта пайдане хургйолаш кхи а дукха статьяш я «Сельские зори» журнала аргIанарча майски номера тIа.

С. ЧЕРВОНЫЙ.

Барзкъий куц доахараш

Грозненски швейно-производствени объединенена чулоагIача дукхагIйолча цехийи фабрикийи коллективаша паччахьалкхен плана тIайийца социалистически декхараши толамца кхоачашдар дуккхача даькъе тийша да Щербина Мария Александровна керте латтача хIамаш йогача цеха болх дика дIабахарах. Шоашта тIалатта бехктокхам дика кхета а беш, шерра социалистически яхь йоаржаяьча цеха болхлоша бизза пайда ийбу шоай торонех. Цунга хьежжа дика ба цар доаха къахьегама толамаш. Цхьаккха бутт дIабахийтабац цар паччахьалкхен план дикка тIеххкоачаш ца еш. Укх шера хьалхарча квартале яхье яьннача объединене цехаша даьхача толамий итогаш йича хьалхара моттиг а хьожаеш хIамаш йогача цеха коллективана елар 200 сом премии объединене карара кара тела цIе байракхи. Из хьалхара цо баьккха толам бац. ДIадахача тIеххьарча кхаь кхаотталагIа вIаштта кхозза делар цунна цу тайпара совгIаташ. ШоллагIча квартале а из карара ца далийтара хьинар кхо ца деш къахьегаш ба цеха хIамаш йогараш.

Шоай деша дай уж хургхилар къаьгга хьахьокх цар производственни толамаша. Биъ бетта паччахьалкхен план 115 процент кхоачашъяьй цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа лаьд итташ эзараш сомий маьха болхаш.

Объединене цехаша арахецаш йола продукци дикагIа хилийтара даькъе а дукха балхаш ду цеха болхлоша. Цар зиза дуллаш, догам деш кийчдаьча шин барзкъана укх шера паччахьалкхен дикала Знак еннай. Укх шера кхы а массехк продукцена ялийта лерхI цар дикала Знак.

ШишегIа хьахулаш дац уж къахьегама толамаш. Цун керттерлар да цхьа дезал санна барттайна цехерча дуккхача къамех болча наха хьинаре къахьегар. Укх тIеххьарча хана дикка тоаденнад цига социалистически яхьа кулгалделга. ХIара дийнахьа яхье яьннача сменаша даьхача толамий итогаш ю. ШоллагIча дийнахьа бIарг тIаоттаргболча доаллача хьокхамий доска тIа хьалтох сменаша даьха толамаш. ХIара декада чакх массаза йоал болхлой юкъарча собране дувц нийсденна кхоачамбоацараш, уж сихха дIададахара тIаерзаяь мероприятеш чакхйоах. Яхье хьалха латтача сменна опыт шерра дIайовзийт кхыча сменашта, цар цунах пайда а эц. Белгалбаьнна дика къахьегаш болчар производственни хьокхамаш гойташ «Молния» яха листок каст-каста арахец. Шя да е кхо ди йоккъа хIана хилац аьнна цу тIа хул хIамаш тегараш Яндиева Шарифа, Литвинова Надежда, Погосова Анна, кхыбараш. Царех хIаране сменагIа шишша норма е кхы тIех а кхоачашъю шоай нормаш. Цудухьа хIанзлехьа ийслагIча пятилетка заданеш тIеххкоачашъяьй цар.

Коллектив барттайна хилар хьахьокхаш дола масалаш а доаладе йиш я. Цехе латт механически барзкъашта догам деш йола ши аппарат. Царех хIара аппарат латт хIамаш тегача йиъ машинах, хIаьта цушаккхе аппарата тIа болх беш цхьа саг мара яц. ДIабаха бутт чакхбоалача хана цIаьхха ехар шаккхе аппарат. Цхьан-шиндийнахьа болх ца беш даьттад уж. Бетта план кхоачаш ца яр бола кхерам тIабеосар. Из ца хилийтара бола нах корабир укхаза а. Цехерча иттех саго дош делар хIара сменагIа нормаш 200—250 процент кхоачаш а еш паччахьалкхен декхар тIа ца дисийта. Шоай дош цар дизза кхоачаш а йир. Май бетта план цеха коллективо тIехкхоачашъяьй хIанзале а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕГIААХАР: ТАХАНАРА БАКЪДАРАШИ ПЕКИНА ДЕМАГОГИИ...

Нью-Йорке хиннача бедала ресурсайи экономически дегIаахарен проблемагIа йолча ООН Генеральни Ассамблея къаьсттача сессе геттара дика хьахьекхар, паччахьалкхенашта юкъера экономически гIулакхаш дунен тIа лелача бокъонца долча политически хIамашца, дунен халкъашта юкъе долача гIулакхашка чIоагIлуш латтача бокъонаш цхьатара хиларен машаре дахарен принципашца нийс а даь дIаоттадайза цхьаккха дича а дарг ца хилар.

ХIаранега къаьстта хьажа везаш йола дукха аспекташ белгалъяьхар сессе. Цхьабакъда ший инициативагIа из сессе гулъяйтача дегIаухача дунено дIахо а теркалдергда тIайийцача рекомендацеех хьахинараш эггара хьалхарча арахьанна хабарагIа а ца деш, дунен халкъашта юкъе цхьана леладеча гIулакхашка гIолларча шоай партнераша бокъонца леладеча гIулакхегIа.

Масала, Пекина дипломате тувалуш дийнначара хьагучаваьккхача Дэн Сяо-пина багагIа бIарчча гув дешаш арахийцар цу сессе а. ТIаккха гонахьара дуне миштта бIаргагу цуна, политически вицъеннача хьакхийттача сага. Синьхуа агентства геттара нийса деш цунга дIаденнача къамаш чура? Поал хеххачо аьнар, хулийташ йола гIажалг лостайнча санна къайлаьннача социалистически системера дуне. «ТIехдержавай» уне ша корта тIабагIа дунен халкъашта юкъера аморфни организм.

Политически цIогалах хьахинна продукт цкъарча юхьига хетаяла тарлучча тайпара сел сакъердамен зенне йоацаш яц. «Дунен тIа боаллача кегарах» йолча тезиса тIехьашка хьулаяь мича йоаллаю къоастае еза ха хьатIакхаьча проблемаш къоастаярах йола Пекина цхьаь цаI бокъонца конструктивни предложени. Советски Союзи социалистически содружества кхыдола мехкаша дегIаухача дуненна «эксплуатаци ерий» мутIарца дIа а лоархIаш, уж Малхбузен империалистически низашцен хьашташцен цхьан илга тIа а оттадеш, дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладеча наькъашка минаш йохка а шоай лоIамерча вахарга болхаш сомабаьннача бIаьш миллионаш болча наьха кхела хьалхарча бехктокхаме шийна вIалла дакъа лаца ца ловлга цу цхьан ханна дIахьуладе а гIерт китайски дипломати.

ООН Генеральни Ассамблея ялхлагIча къаьсттача сессе цIаьхха а хьахьекхар, дегIаухача дуненна саготагIа эшараши массе оагIорахьара цхьана гIулакхаш леладара проблемашш шоай ха яьккха яьнна торгово-экономически отношенеш леррагIа дIанкара наькъаща мара къоастаюлургйоацилга. Къонача паччахьалкхенаьца цхьана уж отношенеш колониализмах юхедисараши цхьатара бокъонаш ца хулийташ дола дерригa гIулакхаши цIендаь дIа а доахаргдолаш хувцара тIехьалатт Советски Союзи кхыдола социалистически мехкаши.

Из хабар хинна вIалла а Iац. Доккхий гIулакхаш да царна тIеххьа чакхдоахаш. Шерра йовзаш я Советски Союзо дегIаухача мехкашта деча экономически Iилма-технически новкъостала масштабаш. Советски новкъостал — уж я Сахарера Ганга дельте кхаччалца йолча «кхоалагIча дунен» йоккхача аренашка хьалъяь е хьалъеш латта эзарагга промышленни кхыйолен объекташ. Цхьабакъда вIаци, юкъерча экономически гIулакхий керда тайпа хьахьокхаш дола эггара керттердар кхыметтел из а дац. Керттердар сенах латт аьлча, из латт, цу объектех езткъе итт процент керда хьаеш йолча къамий экономикай ларда лаьрхIа хиларах.

«Из юкъмоттигера декхар кхоачашделга мукъаяьннача паччахьалкхенашца СССР-о цхьана леладеча гIулакхий керттерча шин башхалонца дувзаденна да, — белгалдаьккхад арахьарча экономически бувзамашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета председатела С. А. Скачкова дукха ха йоаццаш кепайоазон тIа ше яьча цхьаь выступлене тIа — цу башхалонех цаI — «кхоалагIча дунен» мехкашта эггара хьалха цар къамаш боахама производственни сфера дегIайовлаяра новкъостал дар. Вож башхало сенах латт аьлча, из латт, къонача паччахьалкхенашца цхьаьна Советски Союзо леладу гIулакхаш цар экономикера паччахьалкхен сектор чIоагIагIа дегIаккхувлара тIадерзадаь хиларах. «Цо йоалаьча статистически даннеша хьахьокх, Советски Союзо дIадахийтача ахчан 76 процентах дегIаухача мехкаша хIанзле а еза йоккхача индустреи энергетикаи предприятеш хьалъяра пайда ийца хилар. Вож юхедиса ахча — юрта боахамга, транспортага, геолого-тохкама балхашка дахийтад. Иннде цунах хьахиннар, индийски «Экономик таймсо» яхачох, «мехка индустриализаци еча бокъонца гола тохийта пункт» а хинна дIаэтта Бхилаера металлургически комбинат хинна Iац. Иштта из да цу мехка советски специалисташа дакъа а доацаш керда хьа мел йийллача моттигашкара цо доаккхача мехкдаьттах ах а.

Египтера Асуански гидрокомплекс — из 1952 шерашца нийсйича мехка энергопотенциал иттазза алсамъяккхар хинна Iац. Из а иштта керда хий декха доладаь 600 эзар гектар лаьтта да, из дуга шозза дукхагIа дахар да. СЭВ-а паччахьалкхенаша бувзамаш дегIаккхувлача «кхоалагIча дунен» 60 мехкаш хIаранахьара Iодегаръе йиш йолаш я къонача паччахьалкхерий къамаш экономика чIоагIъяь йола итташ объекташ. «Пайдаш арахухьилга — из царцарча вай гIулакхашта юкъера цIенъяь дIаяьккха категори я», — белгалдаьккхад СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос ООН Генеральни Ассамблея ялхлагIча къаьсттача сессе ше къамаьл деш.

«Империалистически къоала юкъе ревизионисташа дакъа лацара» хьакъехьа дувцача пекински меттIаьлешта могаргдац социализма дуненнеи дегIаухача дуненнеи юкъе эттача цу кердача тайпарча гIулакхий принципий цIенали унахцIене лардаши толхае. Цхьабакъда пекински пропагандистски фасташа фо чIоагIагIа ме дегаду, духах кхеташ йоацача аудиторе хьаькъалашка отта а доагIаш отташ латт хаттар» из долла хIама шоай маоистски къинолгашта «тIера уйла дIатувлаяра лелаю цIогал» йоацал-теш?

Циггара хьадоагIаш да из дерригa а. Укх тIеххьарча 15 шера дегIаухача дуненна ше лургда аьнна дош денначен чIоагIа гIордаьккха кхайкадьчен ши миллиард ахчах кхоалагIча даькъал кIезигагIа мара дала бокъонца низ кхаьчабац Пекина. Африканцашка, «Жен Африк» яхача кIиранна цкъазза арадувлача журнало деча тешалагIа, царна лургда аьнна хиннача ахчах пхелагIа дакъа мара кхаьчадац. Юхалург телача китайски ахчан условеш мехкаш «довхара» маIан долаш я, йоах «Таймс оф Мальта» яхача газето. «КхоалагIча дунен» тIа Китая хьалъе езача 353 объектах, хIанзалца хьалъяьр 91 мара яц. Цу тIа а керттерча даькъе кагийи юкъерен объекташ а уж. ЛерхIар — мамогга кIезигагIа къа а хьегаш пропагандистски эффект яккхар. ЛоархIаш болча специалисташа цкъа санна дуккхаза а белгалдаьхад, конкурентал леладе низ боацаш дола ший товараш дегIадаьхкана мехкашка дIадахийтара гIулакха йоккхий халонаш тIалатташ йола Китай «кхоалагIча дунен» рынках мамогга дукхагIа пайда эца гIерт паргIатта конверси еш дола валюта цига хьаозара. ДегIаухача мехкий чотах дIаюкъ Пекино дегIаухача мехкашцарча торговлера дефицитни къоргаш.

Дуккхача масалаша хьахьокх, арахьарча торговлен экономически бувзамийи даькъе Китай низ боаца партнер хилар, хIана аьлча Пекина е рынкана мегаргйола хIама а яц, е цу тайпара бувзамаш шердарца цуй хьашт а дац. Цхьабакъда арахьарча рынкана шортта я «шин супердержаво леладеча бокъо йоацарех» йола пропагандистски стереотипаш. Цу даькъе кхетамца доацаш хургдар, нагахьа санна Пекина претензеш кхыметтел капиталистически США-ней социалистически Советски Союзан юкъе тарлучох мукъагIа цхьатарра екъ аьнна хийтана. Цу гIулакха сатийна хала мара безац США капиталистий — царна критика е они тоъац Пекина, цIерши йоахаш бувцац уж. Америкера тIахьожам лоаттабеш йолча дунен халкъашта юкъерча йоккхагIйолча монополей хIаьта а. Дэн Сяо-пина даьча къамаьла юкъе вIалла хьоахадеш а дацар цу монополей гIулакхаш, Советски Союз бедалах хувцаш герз доххара цхьа фуна хьдаь «вIашагIтеха къамашта юкъера компанеш» хьаярах бехке еш йолча хана. Из цхьа моллагIдола корта хьовзар дац. Дуккхьал ший йоакхал бахьан долаш Пекина вIалла хьашт долаш дац дешаца е гIулакхаца дунен халкъашта юкъерча капиталистически компанеех хIама алга: финансово-торгови бувзамашка гIолларча шоай перспективни клиенташта бохам ца бар духьа.

ХIаьта а — энергетически кризисон Iарбий мехкаша Малхбузенна хьалхашка йихьача счетон из къаьстта шаьра хьагуча мадаккхара,—духьал дунен халкъашта юкъерча, цу даькъе мехкдаьтта а, монополешта гIаула дегIаухача дунен ресурсашта эксплуатаци яра даькъе леладеча вIалла а нийсхо йоацача гIулакхашта хьалхара керттера бехктокхам. Эггара хьалхарча арIанна духхьал цу хьакъехьа дийцар ООН Генеральни Ассамблея ялхлагIча къаьсттача сессе. ЦIаьхкхача хана къоназа колониальни эксплуатаци тIалаьттача мехкаша дIадех кхычарна нийсса шоай бокъонаш хулийтилга, шоай Iалама ресурсашта доал де шоашта суверенитет лулга, торговле даькъе вIаши цхьатарра гIойле хулийтилга, массе тайпара дискриминаци цIенъяь дIайоаккхилга. Деш дола къамаьл дерригача дунен тIара хьал унахцIена хилийтара аьттув боаккхаш дола дунен халкъашта юкъера экономически отношенеш унахцIена хилийтара хьакъельа да.

Спартак БЕГЛОВ,
политически обозреватель.
(АПН).

БАЬЦАДААРАШ—ДУКХАГIА

Иштта девизагIа къахьегаш ба Грозненски района № 2 йолча шурий совхоза баьцадараш леладераш. Укх къоастамбеча шера баьцадараш леладерий бригада коллективо дош деннад 130 тонна баьцадараш паччахьалкхенна дIадала.

ХIанз хьалха дув баьцадараш дIадувш ба цига. 20 гектара тIа помидораш, 6 гектара тIа кабуци дIайийна баьннаб баьцадараш леладераш.

Шоай балха нормаш тIехкхоачаш а еш къахьегаш ба Курбанова Газират, Капаева Заха, Курбанова Солжат, Умарова Хада, кхыбараш.

Х. ЖАПАРОВ.

КХАШКА БОАХКАРАШТА

Кхеххаш латт юртбоахама арепашка бІаьстанара балхаш. Юртбоахама болхлой хьинар айдара шоашта могар дар культура болхлой декхар да. Цу гІулакха йоакхо ю Наьсарерча дІа-юха лелача автоклуба агитбригада доакъашхоша. Царна юкъе ба «Знание» общества лектор, киномеханик, библиотекарь, халхараш дераш, илланалархой, иштта кхыбола говзанчаш.

ХІанзлехьа «Назрановский», «Октября 40 шу», «Экажевский» совхозашка, совхоз-техникуме хиннай агитбригада концерташ телаш. Иштта болхлошта лекцеш йийшай, беседаш чакхъяьхай, тайп-тайпарча къамий халхараш, иллеш гойтад.

Керда журналаш, газеташ, шахматаш, шашкаш, домино, кхыдараш а да юртбоахама болхлошта. Болх беча арахец «молнеш», къахьегама листокаш, иштта кийчъяьй «Нохч-ГІалгІайче 50 шера дегІаяр», «Ленини вай мохки», «Республика искусствай Іилмеи дегІадар» яха фотовыставкаш.

Агитбригада программа моттигерча темаех оттаяь я. Республиках, районах, совхозах, бригадех, звенех, цхьацца болча дикача къахьегамхоех лаьца хул «молнеш» тІарен листокаш тІарен материалаш. Агитбригадаца халданза хул художник, цо кердайоах гойтара агитаци, лозунгаш. Оттаяьча графиках болх бу агитбригадо. Иштта «Нохч-ГІалгІайче 50 шера дегІаяр» яха лекци йийшар отделенешка, бригадашка, фермашка, хІаьта КПСС райкома пропагандаи агитаци отдела лектора Бекмурзиев Бекхана чакхъяьккхар «ДІаяхача замах юхедисараш царца лоаттабу къовсамаш» яха беседа, иштта парте обкома Х-гІчен XIII-чен пленумий материалаш йовзийтар райисполкома культура отдела заведующе Хамхоев Бориса.

Шоаш па кхоачаш йисача моттигашка яха кийчлуш я агитбригада. Аренашкара балхаш чакхдоахачарна гІулакх дикагІа дара белггала болх чакхбаьккхаб районни культура ЦІен болхлоша. Киноаппаратура, книжкай передвижка, хиланза даргдоаца товараш чулола автолавка, лори медикаменташ йола машина вІаштІехьъяьккхай цар.

Культура ЦІен болхлоша оттаяьча планах хьайбаш доажадеча даьгІенашка, фермашка, бригадашка, иштта бахача наха лаьрхІа бетта шоаза уж болча ухаргья агитпоезд. Цигача лоро медицински темаех беседаш ергья, нагахьа санна эшаш хуле, медицински новкъостал дергда, библиотекара книжкаех лаьца беседаш чакхйоахаргья, лектораша лекцеш ешаргья, наьха хаттараштa жоп лургда, хІаьта киномеханика цкитача фильмаш хьокхаргда.

Ший беррига болх КПСС XXIV съездеи парте обкома Х пленумеи соцамаш вахаре чакхдахара тІаберзабаьб Назрановски культура ЦІен агитбригада коллективо.

А. КАРТОЕВ,
Назрановски культура ЦІен директор.

КРЫМ МУКЪАЯЬККХА 30 шу ДИЗАРА ХЕТАЯЬ

Укх деношка Крым фашистски гІаьрахоех мукъаяьккха 30 шу дизара хетаяь Іилман - практически конференци чакхъяьккхар тІема ветераний грозненски городской комитето. Гарнизонни эпсарий ШагІа гулбелар Крым йоаккхаш баьча тІема доакъашхой, Даьхен тІема ветеранаш.

Гулбеннараштa хьалхашка доклад йир Крым мукъайоаккхача дакъа лоацаш хиннача, хІапз отставке волча инарал-майора М. П. Попкова.

Цул тІехьагІа крымски тІемах лаьца шо-шоашта дагадоагІараш дийцар конференце доакъашхоша. Крымски тІемах шоашта дагадоагІараш дийцар тІема хана капитан-инженер хиннача, хІанз мехкдаьтта института кафедра заведующи волча К. В. Грачева, иштта кхычар.

лакха лейтенант хиннача, хІанз кагирхошта тІема-патриотически кхетам луш тІема доакъашхоша беча балхах лаьца даькхача кинохроникага хьежар тІема ветеранаш.

С. МУРЦАЛОВ.

ДАЬХЕ ДУККХА ЕЗАШ КХЕБУ

Коталон наькъаца чакхдаьннад вай халкъ гражданскии а Сийлахь-боккхача Даьхен а тІемех. Цунна чудоагІа хІара бІухочун, хІара патриота турпалча наькъа такилг. Уж эзарза эзараш да, дерригаш вІашагІкхийттача царех хьахул къонахчала никъ. Хала, низкъала хиннабале а, сийлахьа, тІехьено къоабалбеш ба вай даьша хьабена никъ. Таханара бераш да из никъ дІахобахьа дезараш.

Цудухьа лелабу школашка йоккха терко еш кагирхошта патриотически кхетам балара болх. Из тІема-патриотически кхетам балар из коммунистически кхоанен нах хьалкхебара, советски наха коммунистически кхетам балара цхьа форма я. Уж да лехара балхаш а, ветеранашца вІашагІбеттабалар а, музеяшца, турпалий гаргарча нахаца бувзам лоаттабар а, тІема лоовзараш а... Дагардаь варгваш лоархІамеи пайданеи дола дерригa гІулакхаш.

№ 19 йолча школе тІема - патриотически кхетам луча балха кулгаллеш я комсомола комитети пионерски штаби. Школа цхьоалагІа этаж хозъяьй революце тематика плакаташа, шоллагІча этаже республикански пионерий Двореецо вІашагІъеллай изобразительни искусства кружока доакъашхой кхоллама выставка (кулгалхо В. М. Реутов). Школе тІема-патриотически кхетам балара беррига болх цІен-хаштта лелабу. 7 «в» класс кийчлуш я дешархой комсомоле дІаэца, цар Іомабу комсомольций - турпалий тІема никъ. Цу занятешка цар кхухь исторе хьакъехьара материалаш, сурташ, письмош, Іомаду иллеш, стихаш, кийчду альбомаш.

Актови зале «Революце тІахьийха, оарцагІваьккха» яхача сбора кийчо еш ба 6 «а» класса дешархой. Сатийна, теркам тІабахийта ладувгІ йиІигашеи кІаьнкашеи Колотилов Генас, Атаян Левас, Полторацкий Игора Чайкина Лизайх лаьца письмош дІадешача хана. Школа дружина цун цІи лелаеш я, хІаьта 6 «а» класса дешархоша из дика йовзаш хиннача нахаца бувзам лоаттабу.

Калинински областерча хьехархочоа Пискарев Анастасия Николаевнана дикка йовзаш хиннай, тІом хьалехьа хьалха комсомола райкоме болх беш хинна Лиза. Школе Анастасия Николаевнас дайта письмо дІаьхен дІайха дешаш тІадолаши да.

Цо дувц Лиза кагирхошта езаши сийдеши хилар. Нахаца Іымерза, эхь-эздел долаш, дика организатор йола Лиза тІера хиннай къахьегара. Чайкина Лизас турпалал гойтар ше-шегІа хинна хІама дац. Шемел яьккхача хана наьха, цар ираза уйла еш хиннай из.

Турпала хьастех, саг-гражданин хьалкхеварах лаьца лоархІаме къамаьл хилар берий классни сахьате.

Грозненски тІема даькъа бІухо хиннача Советски Союза Турпалах Соценко Александрах лаьца сбор чакхъяьккхар 4 «в» классо. Хоза, безаме кийчъяьча папка чу письмоши, документаши да. Цига да Александра совгІат даларах СССР Лакхехьарча Президиума Указа копи а, Херсонски областа Виноградово яхача юртара цун даьй мехкара хьехархошкара, цун цІи лелаеча дружинера письмош. Сакъердамеи берий теркам тІаозаши чакхъяьлар из сбор.

Цу дерригане а гойт кагирхошта турпалаш, майрали денали гойта нах лоархІамеча, халача тІема наькъех чакхбаьнналга, иштта къахьегама тІера болаш, дог цІена, доагІар шоашкара а шоашта гонахьарчаргара а дІадехаш, финчески чІоагІа низ болаш нах уж хилар. ХІаьта таханара бераш кийчлуш да вахара наькъашка. Уж гІерт цІи хезача турпалашта тара хила.

БІухой лейтенант Шишкини прапорщик Выхристюки ба «Зарница» яхача ловзара кулгаллеш а из кийчдеш а. Дуккхаза а яьхай цар воспитанникаша хьалхара моттигаш. Отряда командира Петров Сережас сийленца духьаллоаттабаьб ший «бІухой» ерригача халонашта. Халахет укх шера шефашта-бІухошта бераш дицдалар. Наггахьа мара гац уж школе.

ХІанз йоккхагІйола классаш тІатеІІа кийчлуш я «Орленок» яхача ловзара. Боккхача лоархІаме да из. Цига Іомалу кагирхой кердадар довза, майра, денал долаш, социалистически Даьхен визза граждании хила.

С. ДЕМЕНТЬЕВСКАЯ,
№ 19 йолча юкъерча школа хьехархо.

СПОРТ

ФУТБОЛ

РСФСР футбола федераце беча хоамагІа 10-ча мае хинна шоллагІча лига (йиълагІа зона) командашта юкъера ловзараш укх тайпара чакхдаьннад:

«Зенит (Ижевск) — «Терек» (Грозный) — 0:1, «Спартак» (Йошкар - Ола) — «Машук» (Пятигорск — 1:0, «Волга» (Ульяновск) — «Дружба» (Майкоп) — 2:1, «Рубин» (Казань) — «Волгарь» (Астрахань) — 1:0, «Торпедо» (Тольятти) — «Динамо» (Махачкала) — 1:0, «Строитель» (Уфа) — «Баррикады» (Волгоград) — 2:1, «Корд» (Балаково) — «Металлург» (Магнитогорск) — 1:0, «Сталь» (Орел) — «Сокол» (Саратов) — 2:1, «Авангард» (Курск) — «Труд» (Воронеж) — 2:1, «Салют» (Белгород) — «Ревтруд» (Тамбов) — 0:0.

(ТАСС).

СССР футболах хьалхара моттиг яккхара (II лига. IV зона) ТАБЛИЦА

	Л	К	Н	Э	В	О
1. «Терек»	6	4	2	—	9—5	10
2. «Динамо»	6	4	1	1	9—5	9
3. «Волгарь»	6	4	1	1	8—2	9
4. «Авангард»	5	3	2	—	6—3	8
5. «Спартак»	6	2	4	—	6—4	8
6. «Рубин»	6	3	1	2	4—4	7
7. «Сталь»	5	1	4	—	4—3	6
8. «Салют»	5	2	2	1	3—2	6
9. «Дружба»	6	3	—	3	7—7	6
10. «Ревтруд»	6	—	6	—	4—4	6
11. «Торпедо»	6	2	2	2	4—5	6
12. «Сокол»	6	2	1	3	9—5	5
13. «Металлург»	5	2	1	2	5—3	5
14. «Зенит»	6	2	1	3	7—6	5
15. «Труд»	6	1	3	2	5—6	5
16. «Машук»	6	2	1	3	4—7	5
17. «Волга»	6	1	2	3	5—10	4
18. «Баррикады»	6	1	1	4	2—6	3
19. «Корд»	5	1	1	3	1—7	3
20. «Строитель»	6	1	—	5	6—11	2
21. «Локомотив»	5	1	—	4	4—9	2

ГИМНАСТИКА

«Труд» обществе берий спортивни школе чакхъяьлар Коталон Денна хетаяь гимнастикагІа йола спортивни яхьаш. Школа директора Г. И. Кочкольдос спортивни цІей дІадолалуш воспитанникаша керда толамаш дахар ловш даькъал бийцар дезача цІойца.

Шин дийнахьа хилар яхьаш. Мастералла кандидата программагІа мехкараштa юкъе хьалхара моттиг яьккхар Егорова Ларисас. ХІаьта боккхагІбарий цхьоалагІча разрядагІа совле яьккхар Салтымурадова Томас, шоллагІча разрядагІа котъяьлар Базылева Ира.

МаІача наха юкъе боккхагІбарий цхьоалагІча разрядагІа котваьлар Союзов Игорь, шоллагІча разрядагІа Маркин Голик.

Н. НАДЕЙКИНА,
тренер.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«ЗІАМИГАЧА ЕВРОПАНА» ГОАМБЕННАРАШ

Шербек яхача зІамигача бельгийски городе Брабант яхача улица тІа Іуйрийна ялх сахьат даьлча хилар из дов. Полицейски отряд къайлагІа тІехьашкахьарча наІарах чуяьнай Сен-Жан-э-Николь яхача киназа чу. «Порядок лоаттаераш» моцало гІоарал доадаьча наха — тунисцаштеи марокканцаштеи — тІабеттабеннаб, тІаккха, лийцараш раьза боацаш духьала баьнлаболлаше а, аэропорте бигаб уж, цига самолеташ тІа а бетта Касабланке дІалаьхкаб. Из гІулакх чакхдаккхара дола бахьан хиннад дискриминацена духьала протест еш кхыча мехкашкарча болхлоша кхайкаьча голодовках. ХІаьта бокъонца дола бахьан сенах латт аьлча, из латт, шоашта хьашт боаца кхыча мехкашкара болхлой шоашта юкъера дІабаха безам хиларах.

Къели моцали бахьан долаш шоай дезалашца цхьана даьхенах баланза ца баьнна, ужжамо бола бокъо йоаца балаш хІанз «Юкъарча рынка» мехкашка 15 миллионага кхаччалца ба. «ЗІамигача Европе бахача иммигрантий дуккха миллионнии дуккхача къаьмий общинах каст-каста сообщества иттлагІа член» оал. Дунен халкъашта юкъерча къахьегама бюро даннееIа, кхыча мехкашкара тІауха болхлой хІара шера 600 эзар сагагара миллион сагага кхаччалца тІабеттадау. Германе Федеративни Республике виъ миллион совгІа иммигрант ва, 12 совгІа процент хул уж мехкарча беррига болх беш барех. Франце ши миллиони ах миллиони совгІа (берригача болхлой низах пхелагІа дакъа) ба уж.

«Форчун» яхача американски журнало белгалдоаккх: Малхбузен Европа ше маарра кхыча мехкашкара тІаухача болхлой къахьегамах тийша хиларах, хІанз уж цІаьхха дІабахача хІалак хургьяр.

ТІауха болхлой низ къаьстта чІоагІа холуш ба укх тІеххьарча шин шера. Цу гІулакха кІезигача даькъе новкъостал даьдац Европейски экономически сообщества «зІамигача Европана» чухьа болхлой дІа-юха ца ухийташ оттадаь хинна доазонаш дІадахаро. Цу цхьан хана предпринимателашеи Іаьдалашеи массе тайпара новкъарле ю «тІабаьхкарийн» кІалхарбарийн бокъонаш цхьатара нийсъяра. Масала, ФРГ-е болхаш болча шоай даьхене боллашехь а подписка дала деза белгалъяьчча предприяте, моллагІа болх бе баьза ма да шоаш аьнна. Цу тайппара, практически болх бергбола моттиг шиъ безам бар харжа мукъа хилац саг. Болхлой кІезигбеча хана цу моттигах вехар е шиъ безам а хинна фирмера дІаваьниэр мехкара дІавахийта йиш йолаш ва. ДІабахийтара кхерам тІалатт иштта цамогаш болаш дукха ха яьккхарашта, хатар хчинна болх бугургбоацача баьннараштa. Кхыча мехкара веначун бокъо яц профсоюза член хила. Ваха цунна енна бокъо дІаяккха йиш йолаш я «къаман кхерамаленца», «порядок лоарярца» е моллагІча кхыча бахьанца дувзаденна а.

Къаьстта халача хьал тІа хул «подпольни» иммигранташ, вешта аьлча къайлагІа гІолла мехка баьхкараш. Хьайбаша санна хул уж цаьца. Кхыметтел мехка уж баьхка хилар ше а уголовни порядкагІа таІазар де дезаш дола зулам да. Цхьабакъда ІаьІалаша шоаш теркал ца еш санна ют «Іаьржа рынок». хІана аьлча цу тайпарча иммигрантий къахьегамах вІалла дувцилга а йоацаш кІезига мах лу.

80 процент совгІача иммигрантий алапи эггара лохагІча расценкагІа увттаду. ФРГ-е бетта цар юкъера алапи немецки болхлочо эцачох ах а хилац. Кхыча мехкашка кхы а кІезигагІа да из. Юрта боахаме болх беш болча иммигранташа кІирагІа 70—80 сахьата къа а хьегаш, кІал бахача нахачул шозза-кхозза кІезигагІа доаккх алапи.

«Франс нувель» яхача кІиранна цкъазза арадувлача французски журнала даннееIа, 1961—1971 шерашка дарегІча болхлой кулгех пайда эцарах 20 миллиард марка совгІа цІена пайда баьккхаб малхбузен германски монополеша.

«Кхыча мехкашкарча болхлой Іалаьмате доккха эскар — дарегІа, коара атта аракхосса йиш йолаш бола болхлой низ», — белгалдоаккх «Санди таймс» яхача английски газето. Кхы а гучахьа дувц французски «Фигаро»: «Нагахьа санна экономически кризис хуле предохранительни клапан а хила тарлу иммигрантех цІалакха йиш хургья уж». Белггала аьлча, лакхе вай дийцача тайпара Бельге из даь махиллара. Кхыча дешашца аьлча, кризиса хана тІаэттача иштта хьабе болх боацараш кІезигбеш йолча шиъ тайпарча «буфера» дакъа кхоачаду иммигранташта.

Малхбузехьарча предпринимателашта юкъе лелаеш цхьа кІоанолг я: «Оаха бийхараш болхлой бар, хІаьта хьабаьхкараш нах ба». ВІалла эхь доацаш маІаи долаш из яле а, цу кІоанолго хьахьокх чІоагІа белгала йола процессаш. Тахан Малхбузехьа стачечни пикеташта юкъе нийслу алжирец а, испанец а, кхыча мехкашкара баьнараш а. Кхыча мехкашкара болхлой капиталистически низа цхьана духьалъотта Іомалу, вахара хьалаш тоадар дуьхьа лоаттабеча къовсама юкъеух. Соахка цар 9 йоккха забастовка яьй Францерча «Рено» заводашка, «Мэнсфилди», «Бирлид куэлкэсти» яхача английски фирмашка, ФРГ-ерча Форда предприятешка. Малхбузен мехкий прогрессивни профсоюзаша хьаллоац кхыча мехкашкарча болхлоша деха доагІаш дІадехараш. «Юкъарча, рынка» мехкашкарча тІа-тІа дуккхагІча къахьегамхоша къахьегамга гІолларча шоай доазол дехьарча новкъостех конкуренташ а ца лоархІаш, классови къовсамга гІоллара цхьоагІонхой лоархІ. Франце ЕрригІъюкъарча къахьегама конфедераци ЕрригІъюкъарча итальянски къахьегама конференци шоай кулгаллеча органашка массазара комитеташ вІашагІъеххай моттигерчеи кхыча мехкашкарчеи къахьегамхоша цхьана чакхдоахача гІулакхашта нийса лостам балара.

Полицейскеша Шербеке законагІа доацаш даьча гІулакхаша ерригa Бельги тохаялийтар. Аьрдехьарча партей викалаша къаьстта запрос йийхар парламентагара. ХІапз укх сахьата ховш дац Сен-Жан-э-Николь яхача кипазе чухьийлхараш ІаьІалаша таІазар дергдий-дец. Цхьабакъда, цар гІулакхашта духьала дуккхача нах а яьча протесто хьахьокх бахача нахах дуккагІчар дагардараш. Малхбузеневропейски прогрессивни общественносто хоадамболлаш дІадех кхыча мехкашкара баьхкача болхлошта тІера дискриминаци дІайоаккхилга.

Л. МИЛОВАНОВ.
(АПН).

Таханара Токио — Японе столица — къаьнардари кердадари цхьана тардеш къьгга хьахьокхаш я ший сибатаца. Архитектура тІа, обычешка, традицешка гуш да мехка къаьнардари хІанзардари. Токио дІайолалу йоккхий мех йола торгови компанеш шоай тикаш, универмагаш хьаелла гІертача «Гинзера», города центральни районера. Массаза а дукха нах хул укхаза, къаьстта а кІиранденошка, автомобилаш лелийтар духьа «Гинза» дІакъайлача хана.

СУРТА ТІА: укх тайпара я «Гинза».

Н. ТЕБИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Франсиско Сальве къонахчал

Кальера де Алкалагара — испански столица керттерча улицагара — городал дІаара; бовл тай техача санна нийса, кизга санна шаьра никъ. Справочникаш тІа «6-Б» яха никъ ба из. Гонахьарча моттигашка бахача наха «ЖожагІата бода никъ» оал цунах.

...Автомобила корах дІаарахьежача тІехлелхаш гу юртийи посёлкайи цІераш йовзийташ дола бІоагІий, рекламаш тІа язъяь улгаш, бензоколонкаш. Ткъаь минута никъ баьчул тІехьагІа йоккха йоацача; лакха хенаш дагІача баьццарча листачча хьуна хьалхашка кхаьчача кхоачалу автотрасса. Хьалъоттадаь латтача доккхача улга тІа даь шиш бола йоазув да: «Юхасаца. Нах лелийташ яц моттиг». КІеззига лохехьа цунна дІатІатеха доалл тІаьск указатель. «6-Б» яхача наькъагера дІахо цхьа ткъаьх гІа хургболаш кІоаргта хьунагІа хьувзаш чубола готтига. Карабанчеле бода жагІа тІатесса тІоник.

Карабанчель — Испане эггара унзарагІа йола набахте. Цун баьдеча къоаргашка шорттигача ІоажалагІа боабе чубехка, боахк политически гІулакхашта лийца итташ испанцаш. Диазза вІаштІаръяь тайша цІе пхи корпус, Іалаьмате дукха баракий хьисапера гІирсаш. ЦаІ шоллагІчох лакхача аьшка пхьалца дІакъоастадаь, лийца боахка нах арабоахаш дола кагий ковлгаш. Цу цхаралах бийсашка электрически ток дІахетт. Гобаьккха латт низ бола прожектораш йоахкаш а пулеметаш тІалатташ а йола вышкаш. Лоаца хи бола автоматаш качъяда хаьхой. Набахтена гаьна йоацаш — психически унахошта лаьрхІа корпусаш кашмаши.

Соахка декабрь бетта Карабанчелерча № 6 йолча камер чу кхессар керда тутмакх — Франсиско Гарсиа Сальве. Марселино Камачоцен кхыча ийс профсоюзни активистацен цхьана ерригa а лаьрхІача набахта валла 162 шу техай цунна мадридски трибунало.

«Карабанчель яхача набахтера язду аз шуга. Со дог тийша ва шун тхоашца дег тІара солидарность хиларах, вІалла а шеко яц са кхоанарча дийнахьа Испани паргІата хургйолгах». Дог тохадолийташ долча цу документа — къовсамта гІолларча соратникашка яздаь арадайтача письмош, — хІара мугІара юкъера хьагуш ва нийсхой гІулакха тІехьара дог тийша къовсамхо.

Франсиско Сальве вахар — са ца кходеш шиъ халкъа гІулакх дара а нах Іазапе лоаттабераштеи реакценеи духьала халданза къовсам лоаттабеш хилара а дола тешал. Хьалхе а денз байзаб цунна маькха чІегилга мах. ЧІоагІача кулгашеи бакъдар бахьан долаш лата кийча хилароий сий даькхад цун новкъосташта юкъе, «Хотса», «Саконна», кхыча предприятешка болх беш волча хана цкъа ваха Іийнаваш из администрацеца переговораш е йодача болхлой делегацена керте этта. Цунна охранко гулдаьча «дела» тІа белгало эттай: «Къаьстта кхераме».

1962 шера коммунистащца хьоашал техад Сальве. Франсиско кердача доттагІаша политически дешара юхьигаш хьийхай къонача болхлочоа, франкизмаца къайлагІа лоаттабеча шоай къовсама опыт дІатийнна цунна. Цу шерашка Сальве яьхача «къовсама университеташа» бокъонца вола коммунист - бІухо вавь цунах. Пако — иштта я цун партийни кличка — иттазза лаьцав, набахта вийхкав. Иттазза а вада аьттув баьннаб цун. ЧІоагІа низ - Іоаткъамаш даьд цунна. Кхозза суд яьй цунна франкистски трибунало. Массаза а къайлагІа, защитник лара бокъо ца луш.

Луис СЕРБАНО.
(АПН).

Бераш унахцІена хилийтара

Грозненски района Йоккхача АтагІарча № 3 йолча юкъерча школе дика вІаштІехьбаьккхаб бераш унахцІенеи низ болаши долаш хьалкхедара болх. Цу гІулакха укхаза йолаш я спортивни секцеш: самбо, дзюдо, баскетбол, волейбол, ейга атлетика.

— Тха школера спортивни зал йоккхен дикен хилар бахьан долаш дешархой йиш хул спорте хьинаре дакъа лаца, — йоах физрука Татаев Хьусена. — Къаьстта дезаденнад тха бераштa дзюдохи самбохи кІалтохаргах латилга. Цу секце дакъа лоацаш ба 4—10 классашкара кІаьнкаш. ХІаьта тха школерча бераша дика толамаш а доах...

Шоай района школашкарча спортсменашца яхье бийна Іац къона борецаш. Уж дакъа лоацаш хул республиканскии хІаьта иштта российскии чемпионаташка а.

Дукха ха йоацаш, кхуьш боагІараштa юкъе самбох хиннача яхьашка республика призераш хилар 10-гІча классерча дешархоех Вагапов Мовсарахи Тасуев Русланахи хІаьта дзюдох хиннача яхьашка хьалхара моттиг а яьккха республика чемпион хилар 9-гІча классерча дешархочох Тунтаев Шамсудех.

— ХІанз тха школа къона борецаш кхуьш боагІараштa юкъе хургйолча российски чемпионате дакъа лаца кийчлуш ба, — йоах нов. Татаева. — Тхо тешаш да цу яхьашка а тха спортсменаша хьалхара моттигаш йоахаргхиларах.

М. РАДОВ.

Кагий нахи мехкарийи!

ЛоархІамеи бехктоккхамеи гІа баккха безаш да шо, шоаш малаш хургда, оашош малагІа професси хоржаргья ха деза шоана. Юкъера образовани яккхеи гІишлонхочун говзал Іомаеи уйла йолаш бараш шийцига хьех № 11 йолча Грозненски юкъерча профессионально - технически училищо.

Деша хьачуэц 15 шу а кхы дукхагІа а ха яьнна, 8—10 класс образовани йолаш бола кагий нахи мехкарийи.

Дика говзалаш йола болхлой кийчбу училищо укх профессегІа:

1. Облицовщик - плиточник-мозаичник.
2. Маляр (гІишлонхо).
3. Столяр (гІишлонхо).
4. Каменщик — конструкцеш вІашагІъеххкар.

Дешаш яккха еза ха—3 шу.

Лакхе йийцача професеел совгІа, квалифицированни болхлой кийчбу училищо юкъера образовани еце а — цхьан шера деша а дезаш укх профессегІа:

1. Штукатур.
2. Штукатур - облицовщик-плиточник.
3. Каменщик.
4. Плотник.

Училище деша боагІараш экзаменаш йоацаш дІачуэц. Дешар мах боацаш да училище. Деша багІарашта даа хІама, обмундировани, спецбарзкъаш да. Городе ца бахараштa общежити я. Дешаш йоаккхача юкъагІа дешархошта ахча тел производство Іомаеча хана даьча балхех 33 процент а лоархІаш.

Дешархошта льготаш тел городерча транспортаца болхаш а хІаьта иштта поездацеи самолетацеи болхаш а. Хаддаза болх баьча стажаца дІалоархІ училище дешаш йоаккха ха.

Деша дІачуийцарашка цу цхьан ханна дІахо деша йиш я сайрийнарча школашка, техникумашка, институташка, подкурсашка.

Юкъера профессионально - технически училище йисте а яьккха, экзаменаш дІаеннараштa юкъера образовани яккхарахи професее разряд оттаярахи диплом лу.

Училища тІехдика чакхъяьккха диплом яраш болх баь стаж ца эшаш лакхерча дешара заведенешка дІачуэц, деша болхача хана царна къаьстта льготаш тел.

Училище деша воагІаш хилча хьачудаланза даргдац укх тайпара документаш:

1. Директора цІерагІа заявлени.
2. Вахача моттигера справка.
3. 8—10 класс образовани яьккха тешал.
4. Ваь ха тІайола тешал е паспорт.
5. 3х4 долаш 4 сурт.
6. Лорашкара справка.

Документаш дІачуийду хІара денна Іуйрийна 8 сахьат даьлча денз сайрийна 4 сахьат даллалца. Училища адрес: гор. Грозный, Старопромысловски район, пос. Н.-Катаяма, Шефски улица. 23. Цу оагІорахьа лел №№ 4, 6, 11, 26, 32 йола автобусаш. Центральни рынке тІахайча Ташкала яхача сецача Іовоал.

Деза доттагІий!

Дувла тха училище деша!

№ 11 йолча Грозненски юкъерча профессионально - технически училища дирекци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Іуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Кинонихъбаркой клуб». 10.30 — Босбола телевидени. «Илга-иволга» яха телевизионни художественни фильм. 11.35 — «Копелева бригада 9-гІа бІаьсти» яха телевизионни очерк. 15.50 — Передачай программа. 15.55 — «Къонал эфире я». 16.25 — «Пушкина поэзи». 17.00 — Босбола телевидени. Бераштa. «Выставка Буратино». 17.30 — «Ильичевска портовикаш» яха телевизионни очерк. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бераштa. «Оакхарий хьякъехьа бераштa». 18.30 — «Саги закони». 19.00 — «Образцоваца ах сахьата». 19.30 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР чемпионат. Ленинградера передача. 20.15 — «Сигала планераш я» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Боксах йола дунен халкъашта юкъера матч. Советски Союз — Америка ВІашагІкхийтта Штаташ. Ленина цІерагІча Центральни стадиона спорта Двореера передача. 23.30 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.00 — Литературни концерт. 18.00 — Хьайбаш леладерий деза дийн дІадахьарая йолча опытаца. 18.10 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, гІалгІай меттала). 18.30 — Фильм. 18.40 — Къамалаш ду ВЛКСМ XVII съезда делегаташа. 18.55 — Киножурнал. 19.05 — Дунен халкъашта юкъера обзорени (гІалгІай меттала). 19.20 — Документальни фильм. 19.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 20.00 — Шоана, бераш. 20.10 — Фильм-концерт.

15 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Іуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Степанчиково яха юрт а цига баха нах а» яха фильм-спектакль. 15.55 — Передачай программа. 16.00 — Даймехка гІолла. Казахски ССР. 16.30 — Босбола телевидени. «ДІайхача ахкан 20 ди» яхача документальни фильма премьера. 17.00 — Босбола телевидени. Горбунова цІерагІа йолча культура Двореца Академически хора концерт. 17.30 — «Къулбехьен докераша дІадоладаь дика гІулакх» яха телевизионни очерк. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Бераштa. Пхьабуаргаши уж дашхари. 18.30 — Іилма — тахан. 19.00 — Саг, общество, закон. 19.20 — Нохч-ГІалгІайчу гІолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.40 — Социализма каралерзадалчоа ха тІа. 19.55 — «Ер тайпа историеш да» яхача телевизионни спектакла премьера. 1-гІа истори. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Илли зла вай, доттагІий» яхача телевизионни фильм-концерта премьера. 22.30 — Спортивни программа. 1. «Ольга Корбута дега гІоз, уйлаш, халахетараш» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 2. Дунен велогонка. Германски Демократически Республикера передача. Нистеньлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

19.55 — Хоамаш, реклама. 20.00 — Студенчески клубе.

РАДИО

14 май

6.30 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Нохч - гІалгІай ашарий концерт (гІалгІай меттала). 8.45 — «Ше сийгаш» (гІалгІай меттала). 16.00 — Хоржамашта нокъадолхаш. «Халкъа кандидат» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 15.15 — «Яхьа байракх тешамерча бе я» (нохчий меттала). 16.30 — «Алкоголизми цо ду зулами» яха медицински Іилмай доктора Зимина беседа (нохчий меттала). 16.45 — КПСС XXIV съезда сесамаш кхоачашде. Скважинашкара шоалагІа мехкаьтта даккха доладар (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

15 май

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Юртара хьедархой» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 8.40 — Ашараш. 8.45 — «Школьни глобус» (эрсий меттала). 16.00 — «Ленински атеистически тІехьале ревизионистий бІагІарча кизга чу» (эрсий меттала). 16.15 — «Дени - шейха мурдий товбен цун зуламаши» яха «Знание» общества члена Саламова беседа (нохчий меттала). 16.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 16.45 — «Хоржамашкара дени коржамашка кхачалца» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала). 19.30 — «ХІинзара, ханара къона саг» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала). 20.00 — Социалистически яхья хьалха латтараштa доза концерт (гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, цхьацайолча моттигашка кІезиг-дукха догІа а делхаш, малхбузехьара мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гІолла 18—22, Грозне 19—21 градус йовхал йолаш хилен тарлу. Кхоанен ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе кІезиг-дукха догІа а делхаш, къилбаседа - малхбузехьара мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсашка 13—17, деношка 15—20 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара—3-34-38; партийни вахарен культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющe проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 4677.